

Uppdrag om JÄMSTÄLLDHET

SLUTRAPPORT

Uppdrag om **JÄMSTÄLLDHET**

SLUTRAPPORT

Förord

Detta är en delredovisning av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), uppdrag om jämställdhet (Regeringsbeslut 2014b) som handlar om att stimulera ett antal kommuner och organisationer inom det civila samhället till att använda sig av något eller några av de preventionsprogram som finns inom det våldspreventiva området och anpassa dessa till lokala förhållanden. En viktig del av arbetet har handlat om att dokumentera kommunernas arbete för att kunna sprida erfarenheterna vidare och därmed stötta ett utvecklingsarbete i fler kommuner.

Vi tar upp våld och våldsprevention utifrån ett genusperspektiv och har särskilt undersökt orsaken till att våld uppkommer. För att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och kvinnor och män, tjejer och killar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet måste ett omfattande förebyggande arbete mot våld utvecklas i landets kommuner som involverar insatser på samtliga preventionsnivåer. Det innebär att uppmärksamma såväl det våld som homosexuella och bisexuella som det våld som heterosexuella utsätts för. Detta uppdrag är en del av arbetet för att uppnå det fjärde delmålet för regeringens jämställdhetspolitik och har inneburit att skapa förståelse för och möjliggöra utvecklingen av en kunskapsbaserad våldsförebyggande praktik med genusperspektiv för barn och unga i Sverige.

Eva Theisz, vikarierande generaldirektör,
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Innehåll

Sammanfattning	5
Myndighetens arbete inom det våldspreventiva området	6
Inledningen av arbetet.....	8
Att initiera ett våldspreventivt arbete med genusperspektiv.....	11
Startkonferens för att förebygga våld och sexism	11
Kommunernas utgångsläge.....	12
Fördjupning i fem kommuner	13
Att stimulera kommunerna till våldspreventivt arbete	15
Response based practice.....	16
Tillsammans kan vi förebygga våld	16
Hållbara investeringar	18
ManTalk: A Future With No Gender Based Violence	19
Utbildningar för att stimulera lokal utveckling av våldspreventivt arbete.....	19
Inget att vänta på.....	20
Frukostseminarier för att sprida <i>Inget att vänta på</i>	20
Tre pilotprojekt	22
Två kommuners arbete.....	22
Erfarenheter.....	23
En organisations arbete.....	25
Erfarenheter.....	26
Vad har arbetet med uppdraget lett till?.....	27
Tankar framåt.....	29
Referenser	32
Bilaga 1: Regeringsuppdraget.....	33
Bilaga 2: Kartläggning av utgångsläget för att testa preventionsprogram i fem kommuner.....	36

Sammanfattning

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har under hösten 2014 och våren 2015 arbetat med att stimulera och stötta kommuner att utveckla ett sammanhållet våldspreventivt arbete riktat mot unga. I oktober 2014 genomfördes en startkonferens som representanter från 13 kommuner närvarade vid. Vid startkonferensen identifierades kommunernas utgångsläge samt utmaningar vilket kom att ge en riktning för de fortsatta insatser som genomfördes inom ramen för uppdraget. Ett annat stöd till kommunernas utvecklingsarbete är handboken *Inget att vänta på* (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014). Intresset för handboken har varit stort och samtliga exemplar är slut. Under våren arbetade myndigheten vidare med uppdraget genom att tre aktörer, Unizon, Borås stad och Botkyrka kommun, beviljades bidrag inom ramen för uppdraget i syfte att vidareutveckla sin egen verksamhet, sprida och utbyta erfarenheter med andra intresserade kommuner samt stötta kunskapsutveckling inom organisationer inom det civila samhället. Intresset från andra kommuner för Botkyrka och Borås arbete har varit stort. Lärdomar från dessa aktörers arbete är att förankringsarbetet är otroligt viktigt och tidskrävande samt att externt kunskapsstöd är av stor vikt för kommunens möjligheter att utveckla sitt arbete.

Uppdraget har resulterat i fyra utvecklingsområden inom vilka ett fortsatt arbete kan bedrivas:

- fortsatt utbildning kring våld, genus och prevention samt handledning
- metodutveckling och utveckling av mätverktyg
- stöd i det lokala förankringsarbetet
- erfarenhetsutbyte mellan kommuner.

Myndighetens arbete inom det våldspreventiva området

Myndighetens arbete har under ett antal år på olika sätt berört frågan att förebygga ungas utsatthet. Vi har bland annat haft i uppdrag att förebygga mäns våld mot unga kvinnor och hedersrelaterat våld, att unga blir sexuellt exploaterade på internet och att unga blir gifta mot sin vilja (Regeringsbeslut 2007, Regeringsbeslut 2008 och Regeringsbeslut 2010a och Regeringsbeslut 2010b).

I arbetet med dessa uppdrag har fokus ofta hamnat på den som har blivit utsatt. Att skydda och stötta personer som utsätts för våld är ett mycket viktigt arbete, men för att verkligen förebygga att unga blir utsatta för våld bör fokus riktas mot de som utsätter andra för våldet.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har sedan 2011 arbetat med regeringsuppdraget om jämställdhet, maskulinitet och våld (Regeringsbeslut 2011). Uppdraget har varit tredelat och under 2011 och 2012 arbetade vi med uppdragets första del, att ta fram en studie om unga mäns attityder och värderingar kring jämställdhet, maskulinitet och våld. Studien *Unga och våld* (Ungdomsstyrelsen 2013) publicerades i februari 2013. Under 2013 och 2014 har myndigheten arbetat vidare med de två andra delarna i uppdraget, att förmedla kunskap från studien i befintliga nätverk samt att genomföra utbildningsinsatser på området (Regeringsbeslut 2011).

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra och kvinnor och män, tjejer och killar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. För att uppnå detta finns behov av förebyggande insatser som riktas direkt till killar och unga män. Bruket av våld är ett stort samhällsproblem. Killar är betydligt oftare inblandade i olika våldshändelser och det finns ett samspel mellan attityder och beteende. Stereotypa attityder kring könsroller samt kring maskulinitet och femininitet kan vara en riskfaktor för våldsamt beteende (Ungdomsstyrelsen 2013).

I detta uppdrag har det blivit möjligt för oss att under en kort tid ta arbetet vidare och stimulera kommunerna att utveckla sitt våldsförebyggande arbete med unga. För att skapa långsiktiga förändringar är det viktigt att bygga på det vi vet fungerar och att vara delaktiga i att utveckla det som vi behöver mer kunskap om. Från tidigare utredningar¹ vet vi att det i Sverige är ont om våldsförebyggande program som kombinerar ett genusperspektiv med en utvärdering som bygger på kvantitativ metodik.²

För att få en långsiktig förändring behöver arbetet bedrivas samordnat, på flera preventionsnivåer och över tid. Mycket av det våldsförebyggande arbetet i Sverige bedrivs av ideella aktörer och i projektform. De ideella aktörerna är oerhört viktiga för att uppmärksamma vad som behöver satsas på och driva metodutvecklingen framåt, men ett långsiktigt arbete bör vara förankrat i kommunens löpande verksamhet (Ungdomsstyrelsen 2013b).

¹ Här avses utredningen *Unga och våld* (Ungdomsstyrelsen 2013b) och särtrycken *Före han slår* (Ungdomsstyrelsen 2013b) och *Låt 101 blommor blomma* (Ungdomsstyrelsen 2013c)

² Av de 22 effektutvärderade metoderna med genusperspektiv som identifierades var endast två utvecklade i Norden. Det ena är det svenska effektutvärderade antimobbingsprogrammet *Friends*. Det andra är en tjej- och killgruppsmetod som är utvecklad av Ålands Fredsinstitut.

Eftersom det våldspreventiva fältet är ett ungt fält i Sverige behövde vi hämta inspiration utanför landets gränser. I april 2014 anordnade myndigheten, inom ramen för sitt dåvarande uppdrag om jämställdhet, maskulinitet och våld (Regeringsbeslut 2011), en studieresa till Sioux City i Iowa, USA, tillsammans med berörda aktörer från andra myndigheter och organisationer som arbetar med att förebygga våld och som har unga som målgrupp³ samt representanter från Linköpings universitet och Botkyrka kommun. Syftet var att vi skulle få en inblick i ett beprövat våldspreventivt arbete som inkluderar hela närsamhället och få möjlighet att samordna oss kring metoder för prevention.⁴ Dessa erfarenheter blev väldigt viktiga för det arbete som fortsatte inom ramen för detta uppdrag.

³ Med på studiebesöket var representanter från Socialstyrelsen, Skolverket, Svenska polismyndigheten, Sveriges Kommuner och Landsting, Unizon (dåvarande Sveriges Kvinno- och Tjejjourers riksförbund) och Män för jämställdhet.

⁴ Mer om erfarenheterna från studiebesöket kan läsas i slutrapporten för uppdraget *Unga, maskulinitet och våld* (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2015).

Inledningen av arbetet

Den 24 juli 2014 fick myndigheten i uppdrag att genomföra en jämställdhetsatsning riktad till killar och unga män i syfte att förebygga våld och sexistiskt beteende. Uppdraget innebar att vi skulle initiera, följa och dokumentera genomförandet av våldspreventionsprogram i pilotkommuner i syfte att förebygga våld och sexistiskt beteende hos unga män. Mer specifikt skulle vi stimulera ett antal kommuner och organisationer inom det civila samhället att använda sig av något eller några av de preventionsprogram som finns inom det våldspreventiva området och anpassa dessa till lokala förhållanden.

Vidare skulle myndigheten inom ramen för uppdraget även dokumentera arbetet och sprida erfarenheterna av fungerande våldspreventivt arbete, dels från de kommuner som initierat ett våldspreventivt arbete under uppdragets gång, dels från verksamheter som redan bedrivs eller kommer att påbörjas.

Myndigheten skulle även ta fram konkreta verktyg och modeller för hur kommuner och aktörer inom det civila samhället kan arbeta med förebyggande våldsprevention ur ett genusperspektiv. De medel som tilldelades uppdraget skulle användas under 2014 och slutrapport av arbetet ska lämnas till departementet 31 augusti 2015.

Uppdraget som sådant bygger vidare på myndighetens tidigare utrednings- och utbildningsuppdrag om unga, maskulinitet och våld. Genom att stötta kommunerna att utveckla ett långsiktigt lokalt våldspreventivt arbete blir uppdraget ett sätt att leda kunskapen vidare till ett bestående resultat i kommunerna.

Från arbetet med uppdraget om att ta fram kunskapsstöd som är inriktat på attityder och värderingar kring jämställdhet, maskulinitet och våld (Regeringsbeslut 2011) fanns ett samarbete med organisationerna *Män för jämställdhet*, *MFJ*, och *Unizon*. Detta samarbete var mycket konstruktivt och fortsatte till stor del även inom ramen för detta uppdrag. Dessa två organisationer har varit och är metodutvecklande när det gäller det universella våldspreventiva arbetet bland unga. Samarbetet med dem i myndighetens tidigare uppdrag har lett till att vi har kunnat bidra till att fältet har utvecklats vidare och att fler personer har fått ta del av kunskapen och på det sättet bidra till fortsatt utveckling inom sina egna verksamheter. Vi valde därför att fortsätta ett nära samarbete med dessa två organisationer i detta uppdrag såväl i arbetet med att utveckla stöd till kommunerna genom den handbok som togs fram⁵ som i aktiviteter för att initiera och stimulera kommuner och organisationer att vidareutveckla sitt arbete. Med MFJ har vi framförallt samarbetat för att sprida kunskap om metoder vidare till aktörer inom kommuner. Samarbetet med Unizon har främst gällt insatser som syftar till att intressera och stimulera aktörer inom det civila samhället till att utveckla sitt eget våldsförebyggande arbete.

⁵ Handboken *Inget att vänta på* (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014) samt hur vi arbetat kring den presenteras närmare längre fram i rapporten.

De ekonomiska och tidsmässiga ramarna, det vill säga att finansiering endast var möjlig för 2014, men med slutredovisning i augusti 2015, medförde vissa utmaningar. För kommunerna är det svårt att förankra, dra igång och genomföra ett våldspreventionsprogram på ett halvår. Det har också varit svårt att sprida erfarenheterna av detta arbete utan att ha finansiella medel under halva uppdragstiden som stöd.

Myndigheten valde därför att under hösten 2014 genomföra ett antal insatser för att stimulera och inspirera kommuner till ett sådant arbete samt att dokumentera de utmaningar som tjänstepersoner i kommuner själva upplevde sig stå inför. Vi valde även att fördela en del av uppdragets finansiering i form av bidrag till tre pilotverksamheter. Unizon fick medel för att stötta kunskapsutveckling i det civila samhällets organisationer. Botkyrka och Borås beviljades medel för att vidareutveckla sitt eget arbete samt skapa tillfällen för erfarenhetsutbyten med andra kommuner. Anledningen till valet av dessa två kommuner var att de hade kommit längst med sitt arbete, hade det väl förankrat och hade en plan för hur de kunde gå vidare. Vår ambition var att på detta sätt stötta utvecklingen av våldspreventivt arbete i kommuner, sprida erfarenhet och kunskap om att det finns fungerande arbetssätt, intressera aktörer både i kommuner och i det civila samhället för att inkludera dessa arbetssätt i det egna arbetet gällande unga och våld samt lyfta hur kommuner kan gå tillväga för att få igång ett våldspreventivt arbete med ett genusperspektiv. Till stor del uppnåddes dessa mål, vilket beskrivs i rapporten. Däremot så kvarstår mycket arbete då vi, på grund av uppdragets begränsade tid, inte hade möjlighet att komma till frågan om att kommuner genomförde preventionsprogram och vi därmed kunde dokumentera deras erfarenheter av arbetet.

Denna rapport innefattar myndighetens arbete under hösten 2014, de tre aktörernas arbete under våren 2015 och vad vi idag kan se att detta har lett till samt de tankar som vi har framåt utifrån det samlade arbetet med uppdraget.

Att initiera ett våldspreventivt arbete med genusperspektiv

Arbetet med uppdraget består av tre delar:

- att initiera ett våldspreventivt arbete i kommuner som redan var på gång eller som hade ett uttalat intresse av att påbörja ett sådant arbete
- att stimulera detta genom kunskapshöjande insatser
- att stötta vidareutveckling i det civila samhällets organisationer samt i två kommuner och sprida dessa erfarenheter.

Vi angrep arbetet att initiera ett våldspreventivt arbete i kommuner med att identifiera kommuner som var på gång. I detta var MFJ, Unizon, *Svenska polismyndigheten* och *Socialstyrelsen* viktiga samarbetspartners. De bidrog till arbetet med att identifiera kommuner där det fanns intresse av att påbörja, eller där man redan hade påbörjat, ett våldspreventivt utvecklingsarbete med genusperspektiv. Samarbetet med MFJ skilde sig dock åt då vi även samarbetade i utförandet av den startkonferens som riktade sig till de identifierade kommunerna. Syftet med detta inledande arbete var att intressera de identifierade kommunerna till att fortsätta utveckla sitt arbete. 17 kommuner identifierades och representanter från 13 av dessa deltog i startkonferensen. Detta ser vi som ett bra resultat då det var ett arbete som utfördes på kort tid. Det framkom dock under konferensen och genom den dokumentation som gjordes av utgångsläget i de olika kommunerna att det i vissa fall var lång väg kvar att gå för att säga att kommunen var intresserad och redo att starta ett våldspreventivt arbete riktat till unga. Flera deltagare vid startkonferensen beskrev utmaningar som låg kunskapsnivå i kommunerna, omständligt förankringsarbete och behov av fortsatt stöd gällande metodutveckling, mätning och uppföljning av effekter.

En viktig del av hur vi angrep uppdraget var att lägga stor vikt vid dokumentation, både översiktligt och fördjupat särskilt kring den initiala fasen att i en kommun initiera ett våldspreventivt arbete riktat till unga. Detta har gett en god grund att dra lärdom från och bygga vidare på. Kommunernas arbete som beskrevs i dokumentationen följde vi även upp efter cirka åtta månader för att se vilket arbete som har skett under den tid då detta uppdrag bidragit till att stötta kunskapsutveckling och erfarenhetsutbyte. Detta beskrivs närmre i avsnittet: *Vad har arbetet med uppdraget lett till?*

Startkonferens för att förebygga våld och sexism

Den 8 oktober 2014 genomfördes en startkonferens med representanter från kommuner som var intresserade av att initiera ett våldspreventivt arbete med ett genusperspektiv. Målet var att deltagarna under dagen skulle ha fått kunskap om vad ett våldspreventivt arbete med ett genusperspektiv handlar om samt inspiration för att arbeta systematiskt med våldsprevention i sin egen kontext. Deltagarna skulle även ha fått utbyta erfarenheter med varandra kring hur arbetet kan komma igång och slutligen ha med sig en uppfattning om vilket kunskapsstöd MUCF och MFJ kan bidra med.

Inbjudan till dagen hade inte skickats ut brett utan dessa kommuner var särskilt inbjudna. Urvalet, som inkluderade ytterligare tre kommuner och en stadsdel, baserades på myndighetens erfarenhet från tidigare uppdrag om kommuner där tjänstepersoner hade visat intresse för att arbeta med frågan samt kunskap om intresserade kommuner som fanns hos myndighetens samarbetspartner som var Svenska polismyndigheten, Socialstyrelsen, Unizon och MFJ. Utöver att det bedömdes som viktigt att bygga på intresse påverkades urvalet av uppdragets korta tid och ekonomiska begränsningar.

Deltagarna vid startkonferensen kom från följande kommuner och stadsdelar: Borås, Botkyrka, Huddinge, Södertälje, Jönköping, Älvsjö, Gävle, Sigtuna, Sollentuna, Hässleholm, Västerås, Ronneby och Sundbyberg. Kommunerna och stadsdelarna som deltog under dagen representerades av personer med olika slags funktioner. Vissa jobbade direkt med unga som exempelvis kuratorer, fältassistenter, närpolis och behandlare medan andra hade en mer strategisk roll i form av verksamhetsutvecklare, kvinnofridssamordnare, enhetschefer eller folkhälsosamordnare. Detta speglar ganska bra att en ny fråga ofta fångas upp av de särskilt intresserade som kan sitta på olika platser i kommunen.

Längre fram diskuterar vi hur arbetet påverkas av var i organisationen personen befinner sig samt vilka utmaningar denne har i att förankra arbetet. En fortsättning på arbetet med att initiera och stimulera kommunerna att arbeta våldspreventivt bör ta lärdom av detta och initialt ägna mer tid åt att identifiera strategiska personer inom kommunen. Ett sådant arbete tillät dock inte detta uppdrag då tidsramen var starkt begränsad.

Kommunernas utgångsläge

Diskussionerna under dagen dokumenterades för att få en bild av var kommunerna befann sig, varför deltagarna ville att deras kommun skulle inleda ett arbete samt vilken ansats till arbetet som deltagarna hade. Det fanns ett stort intresse bland deltagarna som medverkade i startkonferensen för myndighetens regeringsuppdrag. Bland de kommuner som var representerade fanns även en stor variation i hur långt de kommit med att förankra arbetet eller med att starta pilotprojekt kring våldsprevention, unga och maskulinitet.

Botkyrka, Borås och Västerås framstod som de som sammantaget hade kommit längst. Västerås hade börjat förbereda ett pilotprojekt, Borås var startklara för att dra igång ett pilotprojekt med framför allt MVP (Mentors in violence prevention) i åtanke, och Botkyrka uppgav att de redan var igång och hade startat ett samarbete kring MVP med tre skolor. De tre kommunerna hade förankrat arbetet i sin förvaltningsstruktur, dock olika brett. Övriga kommuner befann sig i vad vi kan se som ett sök- eller inventeringsläge i frågan om universell våldsprevention med genusperspektiv, de hade kommit olika långt också i detta arbete. I allmänhet finns det pågående våldspreventiva insatser i samtliga medverkande kommuner, men det tycks främst röra sig om selektiv prevention och inte ett sammanhållet våldspreventivt arbete.

Kunskapsnivån om universell prevention mot våld var enligt mötesdeltagarna i allmänhet låg i kommunerna. Förebyggande insatser uppfattas oftast liktydigt med selektiv prevention. Utmaningarna som beskrevs av kommunerna var relativt samstämmiga. Tvärsektoriell förankring och samverkan över förvaltningsgränser, och mellan olika politikområden som exempelvis jämställdhet och våldsprevention, är svår och tar tid.

Mötesdeltagarnas upplevelse var även att det var svårt att förankra tankarna i politiken då frågan spänner över flera områden och måste in i olika målstyrningsdokument. Låg kunskap bland chefer om förebyggande arbete beskrivs också som en utmaning som försvårar budgetarbete och långsiktighet. Mycket arbete går fortfarande åt till att motivera och försvara socialt förebyggande arbete.

En risk som identifierades under mötet var att det kan skapas orealistiska förväntningar i kommunerna för hur snabbt det går att implementera de amerikanska program eller metoder som angetts som fungerande i MUCF:s rapporter om unga, maskulinitet och våld. Om det finns en förväntan om snabb implementering är risken att beslutsleden i kommunerna stoppar satsningar när inte resultaten kommer snabbt nog.

Fördjupning i fem kommuner

För att få veta mer om utgångsläget valde vi ut fem kommuner. En konsult fick i uppdrag att intervjua representanter från dessa så att vi fick en bättre bild av just deras möjligheter att testa våldspreventiva program. Tanken var att denna information skulle vara en grund för ett mer långsiktigt arbete med att stötta och stimulera kommunerna att utveckla universell våldsprevention som innebär att de bland annat tillämpar rekommenderade våldsförebyggande program.

De fem kommuner som valdes ut var: Ronneby, Sollentuna, Gävle, Borås och Botkyrka. På grund av den korta tid som uppdraget gällde fanns det inte möjlighet att göra någon kartläggning som kunde ligga till grund för ett strategiskt urval av kommuner utan valet gjordes utifrån två urvalskriterier. Dels ville vi få med de som kommit längst (Borås och Botkyrka), dels ville vi få med olika delar av landet samt storstäder och mindre städer. Målet var att genom dessa urvalskriterier få en beskrivning som på sikt skulle kunna ge oss och kommunerna kunskap om hur en kommun kan arbeta sammanhållet med universell våldsprevention. Dokumentationen av de fem kommunerna finns i bilaga 2.

Idag pågår arbete för att starta pilotprojekt baserat på MVP i alla fem kommunerna. Arbetet har dock hållit på olika länge. Botkyrka och Borås har kommit längst och planerar att påbörja MVP-programmet under hösten 2015.⁶ Generellt för alla fem kommunerna tycks vara att initiativtagarens befattning och plats i den kommunala organisationen påverkar möjligheterna att förankra och få till stånd ett pilotprojekt. Beroende på var initiativet startar (centralt med närhet till beslutsmandat alternativt verksamhetsnära med större distans till beslutsmandat) möter initiativtagaren olika utmaningar.

⁶ Mentors in violence prevention (MVP) var ett av de program som identifierades ha effekt inom ramen för myndighetens utredning *Unga och våld* (Ungdomsstyrelsen 2013). Detta program var även en del av det samordnade våldspreventiva arbete som bedrevs i Sioux city, Iowa och som MUCF tillsammans med några andra myndigheter och organisationer fick inblick i under den studieresa som genomfördes under 2014 och som gett mycket inspiration till MFJ:s och MUCF:s fortsatta arbete.

Annand relevant våldspreventiv verksamhet i linje med det aktuella regeringsuppdraget bedrivs enbart sporadiskt. En systematiserad eller strukturerad våldspreventiv verksamhet med unga saknas i stort i samtliga fem kommuner. Att initiera ett våldsförebyggande pilotprojekt innebär att samverka över förvaltningsgränserna samt med skolan, vilket verkar vara en ovanlig form av kommunal samverkan, åtminstone när det gäller att skapa en ny praktik i en enskild verksamhet. Sakkunskap och perspektiv från olika kunskapsområden som finns representerade på olika platser i kommunorganisationen behöver samverka inom ramen för en till stora delar autonom skolverksamhet. Detta tycks utmana kommunal organisationskultur. I de fem kommunerna är det framför allt personal inom kommunledningsförvaltningen eller socialförvaltningen, främst socionomutbildade, som är drivande i arbetet. Folkhälsosamordnare med folkhälsovetarbakgrund är också representerade i arbetet.

Processen för att förankra och skapa utrymme för ett pilotprojekt i form av mandat, tid, plats etcetera tar mycket tid. Insikten om möjligheterna med preventionsprogram mot våld verkar dessutom i allmänhet vara låg i kommunorganisationerna i utgångsläget, vilket skapar ytterligare utmaningar. Det positiva är att kunskapen om MVP och Sioux City-projektet tycks mötas av ett positivt intresse i kommunerna.

Andra utmaningar som kommunerna beskriver är att de är beroende av externt kunskapsstöd på en rad områden, till exempel att få utbildning och certifiering i programmen och insatserna som kommunerna tänker använda, lokal anpassning av dessa samt utveckling och organisering av löpande effektmätningar.

Finansieringen av utvecklingsarbetet är en ytterligare utmaning som kommunerna har hanterat på olika sätt. Borås hade vid intervjutillfället fått ett jakande förhandsbesked på att få sin ansökan hos kommunens sociala investeringsfond beviljad, Botkyrka kommer att finansiera sin verksamhet inom ramen för den kommunala verksamheten som bedrivs i dag, medan de tre kommunerna Gävle, Ronneby och Sollentuna beskrev finansieringen som en ännu olöst fråga och en av utmaningarna i arbetet.

Att stimulera kommunerna till våldspreventivt arbete

Med avstamp i startkonferensen genomförde myndigheten under hösten 2014 insatser för att höja kunskapen om våld och genus samt våldsförebyggande arbete på olika preventionsnivåer. Detta var ett steg för att fortsätta stötta och stimulera kommuner till att initiera ett våldspreventivt arbete med genusperspektiv.

De seminarier och utbildningar som vi arrangerade syftade till att ge kunskap om specifika metoder för att jobba med personer som befinner sig där våld förekommer, till exempel i en relation eller i skolan. Tanken var att synliggöra olika metoder som kan användas både inom kommunal verksamhet och inom ideell verksamhet i ett sammanhållet våldspreventivt arbete.

Vi arrangerade också seminarier och konferenser som gav perspektiv på bakgrunden till mäns våld mot kvinnor och hur vi med kännedom om detta bättre kan förebygga att killar växer upp till män som använder våld.

För att starta ett förebyggande arbete som bidrar till en långsiktig förändring måste de olika metoder och program som används på olika preventionsnivåer i kommunen samverka med varandra. Olika program och metoder kan åstadkomma så mycket mer om de har en övergripande tanke. Det är detta arbete som beskrivs i handboken *Inget att vänta på* och som varit vägledande för MUCF:s arbete i detta uppdrag.

Syftet var att insatserna skulle stimulera och stötta de kommuner som redan initierat ett våldspreventivt arbete eller visat intresse för att initiera ett sådant samt att parallellt med det få fler kommuner intresserade. Därför erbjöds insatserna i huvudsak till de kommuner som hade representanter på startkonferensen i oktober samt, via MFJ och Unizon, till organisationer i det civila samhället som kan stötta utvecklingen av ett lokalt våldspreventivt arbete. Syftet, att stötta de kommuner som visat intresse för att initiera ett våldspreventivt arbete i kommunen, lyckades vi till viss del uppnå. Tjänstepersoner från samtliga kommuner som var med vid startkonferensen deltog i de aktiviteter som genomfördes under hösten. Vissa aktiviteter kom dock till stånd med mycket kort varsel, vilket kan ha gjort att möjligheten att delta blev starkt begränsad för många. De kommuner som deltog i startkonferensen i oktober erbjöds att få en hel- eller halvdagsutbildning om våld och våldsprevention. Tre av 13 tackade ja till detta erbjudande och utbildningarna genomfördes i december. Detta kan tyckas vara få men med tanke på att erbjudandet skickades ut i oktober och genomförandet behövde vara i november eller december får det ändå betraktas som bra att tre kommuner kunde genomföra detta framförallt med tanke på utmaningar som omständligt förankringsarbete i kommunen som beskrevs av deltagarna under startkonferensen.

Arbetet med att stimulera kommuner till våldspreventivt arbete fortsatte i annan form under våren. Orsaken till detta var att uppdraget inte hade några finansiella medel till förfogande under 2015. I december fördelades en del av uppdragets finansiering i form av bidrag till tre pilotverksamheter i Borås, Botkyrka och inom Unizon. Detta arbete beskrivs närmre i avsnittet: *Tre pilotprojekt*. Dessutom arrangerades fyra frukostseminarierna för att sprida handboken *Inget att vänta på* (Myndigheten för

ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2014) i samverkan med myndighetens uppdrag att främja goda levnadsvillkor för unga kvinnor och unga män utifrån ett jämställdhetsperspektiv (Regeringsbeslut 2014a). Frukostseminarierna arrangerades i de tre storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö samt i Umeå. Ingen av dessa kommuner var identifierade som intresserade kommuner inför startkonferensen. Frukostseminarierna skapade dock stort intresse i de fyra kommunerna och har i ett för oss känt fall lett till att kommunen ska gå vidare med våldspreventivt arbete utifrån den modell som beskrivs i handboken. Utöver tjänstepersoner från de initialt identifierade kommunerna deltog även tjänstepersoner och ideellt engagerade från verksamheter i andra kommuner vilket gör att vi sammantaget kan säga att vi uppnått syftet att få fler kommuner, utöver de som initialt identifierades, intresserade för våldspreventivt arbete med genusansats.

De utbildningar och konferenser som erbjöds arrangerades i samarbete med MFJ och Unizon, bortsett från utbildningarna i kommunerna som arrangerades enbart i samarbete med MFJ och frukostseminarierna i Göteborg, Umeå och Malmö kring handboken *Inget att vänta på* som arrangerades tillsammans med den aktuella kommunen eller tillsammans med den aktuella kommunen och länsstyrelsen. Anledningen till att vi genomgående valt att samarbeta med MFJ och Unizon i de flesta insatserna är att de arbetade parallellt med frågan vilket enligt vår bedömning berikade myndighetens arbete med uppdraget.

Response based practice

Den 14–15 oktober arrangerade vi en utbildningsdag med MFJ och Unizon om metoden *Response based practice*. Inbjudan riktades specifikt till de kommuner som var representerade på upptaktsmötet den 8 oktober men spreds även till ideella aktörer i civila samhället.

Metoden *Response based practice* är ett ramverk för att arbeta med individer, familjer och samhällen som möter våld och andra former av motgångar. Föreläsaren, Allan Wade som är psykolog och professor i socialt arbete på Universitet of Victoria, Vancouver, anlätades då han är kunnig när det gäller indikativ våldsprevention. De två dagarna vände sig främst till professionella och frivilliga som möter unga som riskerar att hamna i eller har hamnat i våldssituationer. Metoden har utvecklats i Kanada av bland annat Allan Wade själv. Målgruppen var personer från kvinno- och tjejjourer, organisationer som arbetar med att förebygga våld och stötta unga som blivit utsatta för våld samt personer från kommunal verksamhet som arbetar med kvinnor som blir utsatta för mäns våld.

Tillsammans kan vi förebygga våld

Den 19 och 24 november genomförde vi två konferenser kring temat *Tillsammans kan vi förebygga våld*. Syftet med konferensen var att konkret stimulera kommunerna till att använda sig av MVP som en del av ett våldsförebyggande arbete i kommunen. Anledningen till att just detta program valts att fokusera på och få kommunerna att intressera sig för var framförallt att MVP identifierats inom ramen för myndighetens

utredning *Unga och våld* (Ungdomsstyrelsen 2013) och visat goda resultat i att förebygga våld och sexistiskt beteende hos framförallt pojkar och unga män. Dessutom fanns det goda erfarenheter från Iowa att inkludera metoden i ett kommunövergripande arbete mot våld.

Ytterligare ett argument för att särskilt lyfta just detta program var att organisationen MFJ arbetat med att anpassa det till svensk kontext och testat det i Sverige, vilket skulle kunna ge kommunerna visst stöd i sitt fortsatta arbete. Män för jämställdhet stod även i slutet av november i startgröparna för att dra igång ett stort pilotprojekt *En kommun fri från våld* där MVP är en del.⁷

Konferensen gav deltagarna en djupare inblick i MVP. En annan viktig del i konferensen var att dela erfarenheter från såväl det strategiska som det praktiska arbetet i USA, Skottland och Sverige samt att tillsammans beskriva och diskutera möjligheter och utmaningar.

Det var delvis olika program de två konferensdagarna. Alan Heisterkamp, Ed.D., Director of the Mentors in Violence Prevention (MVP) Leadership Institute, Center for Violence Prevention, University of Northern Iowa, USA och Pernilla Vera Jr, sektionschef på socialtjänstens resursenhet i Botkyrka kommun var med på båda konferenserna (19 och 24 november). Pernilla åtföljdes av två rektorer från Botkyrkas pilotskolor som beskrev skolornas perspektiv och arbete. Den 19 november var Graham Goulden, Chief Inspector, Violence Reduction Unit, Edinburgh, Scotland med och den 24 november föreläste Karina Solax Stridh, före detta jämställdhetsstrateg i Gnesta kommun, utifrån sina erfarenheter av arbetet i Gnesta.

Sammanlagt deltog 92 personer de båda dagarna. Samtliga kommuner som deltog på startkonferensen samt deltagare från myndighetens universitetsutbildning *Unga, maskulinitet och våld* (som gavs 2013 och 2014) bjöds in till att delta under en av de två dagarna. Åtta av de 13 kommunerna och stadsdelarna som var med vid startkonferensen den 8 oktober var representerade vid något av de två tillfällena. Utöver dessa fanns även personer från andra kommuner samt tjej- och kvinnojourer närvarande. I de fördjupade intervjuerna med de fem kommunerna identifierades att initiativtagarens befattning och plats i den kommunala organisationen påverkar möjligheterna att förankra ett pilotprojekt. Därför kan det vara intressant att se hur fördelningen såg ut vid detta tillfälle som hade ett sådant tydligt syfte att stimulera kommunerna till att dra igång ett arbete med MVP. Av deltagarna var 55 procent tjänstepersoner i sin kommun, 22 procent var chefer och 10 procent var ideellt aktiva i en jour, 13 procent uppgav inte vilken roll de hade i sin verksamhet.

Föreläsningarna dokumenterades av en konsult på uppdrag av myndigheten. Dokumentationen omfattar en kort sammanfattning i form av varje föredragshållares huvudpunkter samt en allmän introduktion och bakgrund till programmet MVP. Slutligen följer detaljerade referat av varje föredrag. Dokumentationen skickades ut till deltagarna på konferensen ett halvår efteråt (28 maj 2015). Syftet med detta var att stötta förankringen av den kunskap som gavs vid konferensen och stimulera till att arbeta vidare med frågan.

⁷ I december 2014 fick organisationen besked från Allmänna arvsfonden att de beviljats pengar till projektet under tre år.

Hållbara investeringar

Den 20–21 november 2014 samlades 254 politiker, praktiker, kommundienstpersoner och företrädare för ideella organisationer till en två dagars konferens för att flytta fram Sveriges position i det våldsförebyggande arbetet. Den största gruppen deltagare var tjänstepersoner från landets socialförvaltningar, kultur- och fritidsförvaltningar samt skolförvaltningar.

Intresset för konferensen var mycket stort. Anmälningarna strömmade in och vi utökade antalet till det dubbla efter att ha noterat det stora intresset. Konferensen *Hållbara investeringar – förebygg unga mäns våld* arrangerades av MUCF, MFJ, SKL och Unizon. Den arrangerades och bekostades även i samverkan med myndighetens uppdrag om att ta fram kunskapsstöd som är inriktat på attityder och värderingar kring jämställdhet, maskulinitet och våld (Regeringsbeslut 2011).

Syftet med konferensen var att ge verktyg på lokal nivå för att förebygga mäns våld utifrån den kunskap och forskning som finns på området samt inspirera och konkretisera hur praktiker och beslutsfattare kan arbeta förebyggande med utgångspunkt i destruktiva maskulinitetsnormer. Utgångspunkten för konferensen var att sätta fingret på hur vi bygger upp ett hållbart samhälle och påvisa att våldet är ett stort samhälls- och folkhälsoproblem som medför enorma kostnader, såväl ekonomiskt som för samhället i stort när det gäller mänskligt lidande. Konferensen innehöll åtta olika seminarier som alla handlade om hur vi ska arbeta metodiskt för att stoppa våldet bland unga män.

Flera internationella gäster föreläste, bland dem Jeni Klugman, direktör på Världsbankens avdelning för frågor kring genus och utveckling. Alan Heisterkamp från Center for Violence prevention medverkade och pratade om metoden Mentors in Violence Programme tillsammans med kollegan Graham Goulden från Skottland. Juliana Carlson från Kansas universitet höll ett seminarium om vilken roll män kan spela genom att ta avstånd från våldet. Hon redogjorde för en internationell studie där bland annat Sverige ingick. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor hade ett seminarium utifrån den nya handboken *Inget att vänta på* (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014). I samband med konferensen delade även SKR ut sin undersökning av kommunernas förebyggande arbete mot mäns våld mot kvinnor, *Bygg bra före* (Sveriges Kvinno- och Tjejjourers riksförbund 2014). Undersökningen visar att var femte kommun helt saknar våldsförebyggande arbete. Eftersom utgångspunkten för konferensen var att hitta tillvägagångssätt för praktiker att genomföra förändringar för att minska våldet så hoppades vi att seminariernas innehåll var så vardagsnära att det skulle ge inspiration för att arbeta vidare lokalt.

ManTalk: A Future With No Gender Based Violence

Den 27 och 28 november arrangerade myndigheten tillsammans med MFJ och Unizon två halvdagsseminarer med Michael Kaufman, Ph.D., föreläsare och författare som arbetat länge med att engagera män och killar i att förespråka jämställdhet. Seminariet fokuserade på orsakerna bakom mäns våld och särskilt på hur vi mer framgångsrikt kan förebygga våldet och mobilisera mångkulturella samhällen.

Seminariet uppmärksammade särskilt hur vi kan uppfostra killar till bra män som tar avstånd från våld. Sammantaget på de båda dagarna kom 64 personer, varav en stor del kom från ideella organisationer.

Utbildningar för att stimulera lokal utveckling av våldspreventivt arbete

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor skickade ut en inbjudan till de kommuner som var med vid starten den 8 oktober om att under november eller december få en hel- eller halvdagsutbildning om våld och våldsprevention av MUCF och MFJ. Syftet var att inspirera och ge en introduktion till kompetensområdet så att de kommuner som varit med vid starten skulle kunna få stöd i att dela sina erfarenheter med andra yrkesverksamma samt med verksamma inom frivilligsektorn i kommunen. Tre kommuner anmälde sig och under december 2014 arrangerades två halvdagar och en heldag i dessa kommuner. MUCF arrangerade, kommunerna bjöd själva in till utbildningstillfället och MFJ stod för innehållet.

Huddinge

En inspirationsdag om våldsprevention i Huddinge arrangerades den 15 december. Dagen riktade sig till politiker och yrkesverksamma i Huddinge kommun. Till utbildningen kom 53 personer: politiker, chefer, strategiska tjänstepersoner och operativa tjänstepersoner.

Hässleholm

En inspirationsdag arrangerades i Hässleholm tillsammans med MFJ den 12 december. Målgruppen för dagen var personer i kommunledningen samt chefer inom skola, socialtjänst samt kultur- och fritidsverksamheten i kommunen. Till dagen kom 20 personer.

Ronneby

Den 19 december arrangerades en inspirationsdag i Ronneby som riktades till socialtjänsten, elevhälsan, fritidsledare, skolpersonal/skolledare och polisen. Till dagen kom 20 personer: chefer och operativa tjänstepersoner inom samtliga förvaltningar i kommunen.

Inget att vänta på

Myndighetens uppdrag innebar även att ta fram konkreta verktyg och modeller för hur kommuner och aktörer inom det civila samhället kan arbeta med förebyggande våldsprevention ur ett genusperspektiv. I arbetet med utbildningsinsatserna inom uppdraget om att ta fram kunskapsstöd som är inriktat på attityder och värderingar kring jämställdhet, maskulinitet och våld (Regeringsbeslut 2011) hade behovet av en handbok identifierats för att tydligare stötta och vägleda kommuner i hur de kan initiera och utveckla ett våldspreventivt arbete med genusperspektiv.

Syftet med handboken *Inget att vänta på* (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014) är att skapa förståelse för och möjliggöra utveckling av en kunskapsbaserad våldsförebyggande praktik med genusperspektiv för barn och unga i Sverige. Ambitionen har varit att samla viktig kunskap om våld, genus och prevention på ett och samma ställe. Arbetet med handboken och spridningen av den har varit en viktig del i arbetet med att stötta och stimulera kommunerna till att initiera ett våldspreventivt arbete i kommunen. I handboken beskrivs framförallt programmet Mentors in violence prevention (MVP) närmare och lyfts som ett intressant exempel på hur det går att arbeta med universell våldsprevention med genusperspektiv i skolan. I handboken nämns även några andra effektutvärderade våldspreventiva program med genusperspektiv som har visat positiva resultat.

Våldprevention måste ske samtidigt på flera arenor i samhället och av flera olika aktörer som samverkar mot ett gemensamt mål. Därför är ett viktigt budskap i handboken att alla som ingår i ett våldsförebyggande arbete måste följa upp det samt bidra till att sprida sina erfarenheter och implementera det i befintliga strukturer. Det våldsförebyggande fältet är ungt och vi har lång väg kvar. I detta arbete har handboken en vägledande funktion. Den samlar kunskap och redskap och strukturerar upp ett sammanhållet våldspreventivt arbete enligt en socioekologisk modell. Målgruppen för handboken är primärt de som arbetar strategiskt med våld, unga och prevention, men är även skriven för de som arbetar professionellt eller ideellt med barn och unga.

Totalt trycktes 5 000 exemplar av handboken i december 2015. Av dessa gick 3 000 till MUCF, 1 000 till MFJ och 1 000 till Unizon. Efterfrågan på handboken har varit stor och den tryckta versionen är slut hos MUCF.

Frukostseminarier för att sprida *Inget att vänta på*

Tid och ekonomisk möjlighet för spridning av handboken fanns inte inom ramen för detta uppdrag då alla pengar var tvungna att användas under 2014 och handboken blev färdig först vid årsskiftet. I samverkan med myndighetens uppdrag att främja goda levnadsvillkor för unga kvinnor och unga män utifrån ett jämställdhetsperspektiv (Regeringsbeslut 2014a) genomfördes dock fyra frukostseminarier i början av 2015 för att sprida handboken.

Stockholm

Tillsammans med Unizon och MFJ arrangerade vi ett frukostseminarium i Stockholm den 23 januari 2015 för att presentera handboken och stimulera till att använda den.

Seminarieret bestod av en kort presentation av våra tre organisationers arbete med våldsprevention följt av en genomgång av handboken av författarna Magnus Loftsson och Lena Berg. Till seminariet kom 57 personer. Drygt hälften kom från ideella organisationer och resterande från kommuner och myndigheter.

Göteborg

Tillsammans med Länsstyrelsen i Västra Götaland arrangerade vi ett frukostseminarium i Göteborg den 20 mars 2015. Syftet var att presentera handboken och knyta an till Länsstyrelsen i Västra Götalands arbete mot mäns våld mot kvinnor. Seminariet bestod av en kort presentation av de två arrangörernas arbete, en workshop om handboken, ledd av författaren Magnus Loftsson samt en presentation av Borås kommuns arbete med våldsprevention av verksamhetsutvecklare Lina Lundborg. Till seminariet kom 98 personer. Deltagarna var nästan uteslutande från verksamheter och myndigheter i Göteborgs stad.

Umeå

Tillsammans med Umeå kommun arrangerade vi ett frukostseminarium i Umeå den 30 mars 2015. Syftet var att presentera handboken som ett verktyg för att utveckla arbetet med våldsprevention i kommunen. Seminariet bestod av en kort presentation av myndighetens och kommunens arbete med våldsprevention samt en workshop utifrån handboken ledd av författaren Magnus Loftsson. Till seminariet kom 69 deltagare från nästan uteslutande verksamheter och myndigheter i Umeå kommun.

Malmö

Tillsammans med Malmö stad arrangerade vi ett frukostseminarium i Malmö den 17 april. Syftet med seminariet var att knyta an till Malmö stads pågående arbete mot våld i nära relation samt kring sexuell hälsa och förankra handboken bland strategiska personer i kommunen samt undersöka om den skulle kunna vara en del i Malmö stads fortsatta arbete med våldsprevention.

Kvinnofridssamordnare Margot Olsson tog på seminariet upp hur våldssituationen ser ut för unga i Malmö stad, Maria Billinger från MUCF presenterade handboken och Pernilla Vera Jr, sektionschef för förebyggande arbete i Botkyrka kommunen, presenterade Botkyrkas arbete med ett pilotprojekt kring våldsprevention med ett genusperspektiv.

Inbjudan till seminariet skickades ut av kvinnofridssamordnaren och endast ett särskilt urval av strategiska personer hade blivit inbjudna framför allt från verksamheter inom Malmö kommun, men även från ideella organisationer. Till seminariet kom 43 personer. Efter seminariet samlades en mindre grupp bestående av MUCF, Botkyrka kommun samt nyckelpersoner i Malmö stad för ett samtal om hur Malmö skulle kunna initiera ett våldspreventivt arbete utifrån handboken.

Tre pilotprojekt

I december 2015 beviljades tre pilotprojekt medel, inom ramen för detta uppdrag. Syftet med bidraget var att stimulera och stötta aktörernas våldspreventiva utvecklingsarbete, förmedla kunskap och sprida erfarenheter vidare till andra kommuner och organisationer inom det civila samhället. Detta var ett sätt för myndigheten att hantera att uppdraget endast omfattade finansiering under 2014 men med slutredovisning, som skulle innehålla metodutveckling och erfarenhetsspridning, i augusti 2015.

De tre aktörer som beviljades medel var Botkyrka kommun, Borås kommun och Unizon.⁸ Botkyrka och Borås skulle skapa förutsättningar för och främja erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling, både inom sin egen organisation och med andra kommuner. Unizon skulle stimulera och kompetensutveckla organisationer i det civila samhället som möter killar och unga män och som redan i dag har ett förebyggande arbete samt i viss utsträckning inkludera kommuner som organisationens medlemsjourer har ett samarbete med och som innefattar våldsförebyggande insatser.

Eftersom myndigheten endast hade medel att disponera under 2014 har vår roll i förhållande till dessa tre pilotprojekt varit ganska återhållsam. De tre aktörernas arbete har dokumenterats inom ramen för de medel som de beviljades med syfte att bidra till fortsatt kunskapsutveckling inom organisationerna och en stärkt slutrapportering till oss som på sikt skulle kunna bidra till våldspreventivt utvecklingsarbete i andra kommuner. Botkyrka, Borås och Unizon lämnade sina slutrapporter till myndigheten i juni 2015. Slutrapporterna sammanfattas här.

Två kommuners arbete

Både Botkyrka och Borås hade i början av 2015 kommit så långt i det egna arbetet att det var förankrat politiskt och att en tvärsektoriell struktur kring arbetet hade skapats. Båda kommunerna hade även valt inom vilka områden de avsåg att påbörja ett pilotarbete.

Båda kommunerna genomförde under våren flera utbildningsdagar i sina pilotområden för att höja kunskapen kring våldspreventivt arbete med genusperspektiv generellt och specifikt kring MVP. Borås inkluderade även utbildning i det normkritiska metodmaterialet *Machofabriken* i det interna utvecklingsarbetet medan Botkyrka satsade på att metodutveckla sitt arbete riktat mot de yngre åren (F-3), ha en rekryteringsdag (MVP-summit) för elever i de tre pilotskolorna. Rekryteringsdagen ledde till att Botkyrka idag har 24 mentorer inom programmet MVP utsedda. Botkyrka hade även workshoppar om samsyn kring våld samt om hur kommunen ska kunna nå ut med sitt budskap till de boende.

Målgruppen för de kunskapshöjande insatserna i Borås har varit chefer och verksamma inom det pilotområde i Borås där kommunen avser att starta sitt arbete. I Botkyrka har målgrupperna varit nyckelpersoner från polis, räddningstjänst, skola, socialtjänst för MVP i pilotområdena, personal inom förskola, landsting och öppna förskolan samt elever

⁸ Botkyrka sökte och beviljades 300 000 kronor. Borås sökte och beviljades 295 000 kronor. Unizon sökte och beviljades 300 000 kronor. Alla slutrapporter kom in i juni 2015 och samtliga godkändes.

i de tre pilotskolorna. I de workshoppar som arrangerades i Botkyrka om samsyn kring våld och kunskapsutveckling i lokalsamhället var målgruppen yrkesverksamma som möter våldsutsatta och våldsutövare, förebyggande socialsekreterare, representanter från interreligiösa rådet, föräldrar, föreningsaktiva samt ungdomar som bor i pilotområdet.

I de båda kommunernas projekt ingick, vid sidan av att gå vidare med det egna arbetet, att dela sina erfarenheter med andra intresserade kommuner. Borås genomförde en processdag, *En kommun fri från våld*, tillsammans med Länsstyrelsen i Västra Götaland och MFJ, som leddes av Alan Heisterkamp, Director of the Mentors in Violence Prevention (MVP) Leadership Institute i Iowa och Peter Söderström, MFJ.

Under processdagen deltog representanter från 12 kommuner. Majoriteten av deltagarna hade beslutsfattande eller samordnande roller i sina kommuner. Syftet med dagen var att ge stöd och inspiration i arbetet med att bygga upp ett systematiskt våldspreventivt arbete i en kommun. Borås genomförde även en nationell konferens på temat våldsprevention som riktade sig en bredare målgrupp av kommuner i samarrangemang med MFJ och Unizon. Hälften av deltagarna på konferensen hade beslutsfattande eller samordnande roller eller var politiker i sina kommuner.

Botkyrka anordnade *Forum för kompetenshöjande nätverk* där målgruppen var såväl intresserade kommuner som organisationer. Syftet med dagen var att dela med sig av sina erfarenheter och utmaningar i det arbete kring våldsprevention som kommunen gjort. Detta innebar arbetet med de yngre åren, förarbetet för MVP och kommunens planering kring långsiktighet och struktur. Därefter följde ett pass kring handboken *Inget att vänta på* som leddes av Lena Berg, MFJ. Dagen avslutades med ett samtal om fortsatt erfarenhetsutbyte.

Botkyrka kommun presenterade sitt arbete och de erfarenheter som det lett till på det frukostseminarium i Malmö som MUCF arrangerade för att sprida handboken *Inget att vänta på*.

Erfarenheter

Förankring

Botkyrka kommun har jobbat efter den socioekologiska modellen som presenteras i *Inget att vänta på* och som visar vilka faktorer som ökar risken för att någon ska använda våld eller bli utsatt för våld, men även hur dessa risker kan förebyggas. Inledningsvis har kommunen använt mycket tid och kraft till att bygga in det våldspreventiva arbetet i ordinarie strukturer och förankra ansatsen, att arbeta våldsförebyggande, i befintlig verksamhet och inte i projektform.

I Borås har utvecklingsarbetet med pilotverksamhet respektive ett system för bred och tidig våldsprevention lett till en förvaltningsövergripande samverkan som kommunen tidigare inte har varit med om. Samverkan upplevs som mycket positiv av de medverkande enhetscheferna i projektledningsgruppen. Möjligen är det faktum att det handlar om ett helt system som är knutet till ett närsamhälle och som rymmer flera insatser något som skapar ett starkt engagemang i gruppen. Den breda ansatsen skapar trovärdighet.

Respons

I det interna utvecklingsarbetet fick Botkyrka mycket uppskattning för att de samarbetade över förvaltningsgränserna och hade arbetat för att kunna ta tillvara olika förvaltningars perspektiv och integrera dessa i det löpande arbetet. Effekten av rekryteringsdagen till MVP på skolorna blev över förväntan. Samtliga skolor fick ett stort antal sökande potentiella mentorer, kommunens nyckelpersoner fick möjlighet att pröva materialet och alla var mycket positivt överraskade över responsen som kom från eleverna.

Under våren fick Botkyrka även en hel del uppvaktning av andra kommuner och organisationer och har tagit emot flera enskilda studiebesök. Vid det tillfälle för erfarenhetsutbyte som kommunen arrangerade för andra intresserade kommuner framkom att det fanns ett intresse av att ses igen och Botkyrka kommer att bjuda in till ytterligare ett tillfälle under hösten 2015. Teman som kan vara aktuella att lyfta då är implementering och förankring, metoder och goda erfarenheter. Botkyrka kommer därefter att lyfta frågan om roterande värdskap för erfarenhetsutbyte.

I Borås upplevdes det som mycket positivt att gemensamt, över förvaltningsgränserna, utveckla och ta ett helhetsgrepp om insatser i kommunen för att förebygga våld:

- att få ta tag i det breda förebyggande arbetet till skillnad från det åtgärdande arbetet på individnivå
- att få arbeta mot ett långsiktigt, visionärt mål kring ett konkret och tydligt problem (våld)
- att få extern hjälp med metoder och kunskaper
- att arbeta kunskapsbaserat, systematiskt och utvärderande
- att vara lokalt förankrade och i kontakt med engagerade medborgare och civilsamhället
- att få chansen att vara en pilotkommun.

Allt detta är aspekter som tycks skapa en mycket stark motivation och en väldigt stark framåtanda och positiv känsla i utvecklingsarbetet.

Lärdomar

Lärdomarna från Botkyrkas och Borås arbete liknar till viss del varandra. Båda menar att såväl det breda och grundliga förankringsarbetet som arbetet att hitta vägar in för genusperspektivet i våldsfrågorna är processer som de lärt sig mycket av.

Botkyrka menar att det är viktigt att vara lyhörd för kunskapen hos sina samverkanspartner inom kommunen samtidigt som det är nödvändigt att skapa en gemensam kunskapsgrund om våld så att verksamma inom kommunen möter externa samarbetspartner utifrån ett likartat förhållningssätt. Att hitta en ingång till frågan som det går att mötas kring har också varit ett viktigt arbete i kommunen. För Botkyrka var våldsfrågan lättast att mötas kring medan genusperspektivet och att utmana maskulinitetsnormerna har varit svårare. Därför har kommunen gått in i arbetet genom våldsfrågan. Genusperspektivet har dock funnits med hela tiden och förstärktes successivt. Rektorerna har i efterhand varit tacksamma för det angreppssättet. De uttryckte att de troligen inte skulle ha gått in i samarbetet om ingången varit den motsatta då detta skulle ha mött större motstånd i personalgruppen.

En annan lärdom som Botkyrka lyfter är att de fått upp ögonen för hur mycket arbete som görs i förskolan och i skolan och som går att bygga på och förtydliga till en mer konkret verktygslåda. MVP passar även väl in i en svensk kontext eftersom vi har styrdokument och riktlinjer som går att bygga på. Arbetet med de yngre åren (F-3) har

även gett en helt annan tyngd till arbetet i form av en förståelse för hur barnen, som ska möta det våldspreventiva arbetet, resonerar kring våld och stereotypa könsnormer.

Lärdomar utifrån Borås arbete handlar bland annat om att det är viktigt att bygga en organisatorisk bas för det våldspreventiva arbetet som inte är personbundet. Breda och tidiga våldspreventiva insatser är investeringar på lång sikt. Det tar tid att bygga upp dem, nå ut och få effekt. Därför menar kommunen att det är avgörande att bygga stabila organisatoriska förutsättningar för att det våldspreventiva arbetet ska kunna bli till och utvecklas.

En utmaning har varit att hålla samman och få alla insatser att dra åt samma håll i ett utvidgat våldspreventivt system i närsamhället. När många aktörer och människor deltar, med olika bakgrunder, erfarenheter och förutsättningar, växer utmaningen. Redan nu är erfarenheten att många önskar medverka i utvecklingsarbetet, vilket ju i sig är väldigt positivt. Framåt gäller det att hitta en balans mellan att vara inbjudande och skapa delaktighet å ena sidan, och styrande av kvalitet, förändringsteorier och metoder å andra sidan.

Att låta den genusförändrande ansatsen löpa som en röd tråd i förändringsarbetet kommer att vara en viktig uppgift. Det finns en farhåga om just motstånd mot den genusförändrande ansatsen i MVP och andra tänkbara insatser. Förhoppningen är att kommunen kan komma runt det möjliga motståndet när de kan visa resultat genom effektmätningar. Vikten med externt kunskaps- och metodstöd har också blivit tydligt för Borås under arbetets gång. Stödet från MUCF och MFJ har varit nödvändigt för kommunen i det utvecklingsarbete som nu är igång.

En organisations arbete

Unizon genomförde under våren 2015 sammanlagt fem utbildningstillfällen om våldsprevention med genus- och maktperspektiv då även olika metoder, verktyg och program, som redan existerar, lyftes. En utbildningsdag vardera för organisationerna BRIS (28 personer deltog) och Friends (5 personer), två för Rädda Barnens Killforum (12 personer) samt en gemensam utbildningsdag för de tre organisationerna, tillsammans med spjutspetsjourer inom Unizon.

Då alla organisationer som deltagit även möter barn och unga som upplever våld i hemmiljön har utbildningen även tagit upp hur barn påverkas av detta och hur vi kan bryta våldscirkeln. Utöver dessa fem tillfällen arrangerades även en tvådagarsutbildning i *Responsbased practice*. I denna deltog BRIS, spjutspetsjourer inom Unizon samt kommuner som samarbetar med Unizon. Deltagarna fick genom utbildningen ökad kunskap om genusperspektiv, makt och motstånd. Utöver utbildningsdagarna och tvådagarsutbildningen i *Responsbased practice* bjöds organisationerna även in till en konferens om integration och våldsprevention som arrangerades i samverkan med MFJ och MUCF.

Inom ramen för projektet har även möjligheter att skapa nätverk mellan organisationerna funnits i och med den gemensamma utbildningsdagen.

Erfarenheter

Respons

Unizon upplevde inga direkta svårigheter i arbetet med projektet, snarare ett stort intresse hos organisationerna att lära sig mer om våldsprevention. BRIS, Rädda Barnen och Friends har alla uppgett att de ökat sin kunskap om våldsprevention med genus- och maktperspektiv, ökat sitt intresse för våldspreventiva program, främst åskådaransatsen, samt ökat förståelsen för behovet av att samarbeta i *hela-kommun-ansatsen*. Hos Friends knöt utbildningstillfällena väl an till redan pågående diskussioner inom organisationen kring hur förändringsprogram för skolor kan utformas.

Alla tre organisationerna blev inspirerade att vidareutveckla sin verksamhet med hjälp av den kunskap och de metoder som presenterades inom ramen för utbildningstillfällena. Både Friends och Rädda Barnen är efter utbildningsinsatserna intresserade av att fortsätta samarbetet med Unizon för att få fortsatt stöd med kompetensutveckling i frågor om våld och våldsprevention.

Lärdomar

Att bedriva våldspreventivt arbete med genus- och maktperspektiv är ingen snabb process utan en kunskap som växer fram och som innebär ganska stora förändringar för den egna organisationen. Ett flertal anställda i en organisation behöver vara förankrade i perspektivet och kommuner, myndigheter och civilsamhälle behöver kontinuerlig fortbildning. Detta ställer krav på tid och resurser. En annan lärdom handlar om vikten av att involvera målgruppen tidigt i processen när material tas fram.

Sammanfattningsvis upplever Unizon att tidigare erfarenheter bekräftas. Barnperspektivet i relation till våld är lättare att prata om och öppnar dörrar till djupare diskussioner om genus och makt. Begrepp som *mentalisering* och *anknytning* är inte ideologiskt färgade på samma sätt som andra begrepp som jämställdhet och våld och att prata om dessa begrepp och barns upplevelser av våld skapar en förståelse för att killar behöver ges möjligheter att uttrycka känslor på andra sätt än med aggressivitet.

Vad har arbetet med uppdraget lett till?

Målsättningen med uppdraget var att stimulera ett antal kommuner och organisationer inom det civila samhället att använda sig av något eller några av de preventionsprogram som finns inom det våldspreventiva området och anpassa dessa till lokala förhållanden. Genom inbjudan till upptaktsmöte identifierade vi kommuner att fokusera på. Dessa och andra kommuner har fått inbjudningar till de aktiviteter som myndigheten arrangerat i syfte att stimulera och stötta utvecklingen av ett våldspreventivt arbete med genusperspektiv.

Vid startkonferensen kunde vi konstatera att det fanns ett stort intresse för att utveckla ett våldspreventivt arbete med MVP som modell. Det fanns samtidigt en stor variation på hur långt olika kommuner kommit med att förankra eller starta pilotprojekt om våldsprevention, unga och maskulinitet. Tre kommuner, Botkyrka, Borås och Västerås, framstod som de som sammantaget hade kommit längst medan övriga kommuner befann sig i ett sök- eller inventeringsläge.

I början av juni 2015 skickade myndigheten ut en enkät till de 13 kommuner som var representerade vid startkonferensen den 8 oktober för att se var de stod ca åtta månader senare och hur de såg på sitt fortsatta arbete. Sju kommuner svarade på enkäten. Av dessa uppger fyra att de har påbörjat arbetet med universell våldsprevention med ett genusperspektiv. Tre av dessa fyra tillhörde gruppen som på startkonferensen den 8 oktober beskrev att de var i ett sök- eller inventeringsläge. Tre av de fyra som hade påbörjat ett arbete har beslutat sig för att gå vidare med MVP, men de utgör också pilotkommun respektive referenskommuner för MFJ:s projekt En kommun fri från våld och kommer i egenskap av detta att få utbildning i MVP. Den kommun som ännu inte har bestämt sig för att gå vidare med något program uppger att de planerar att gå vidare med MVP framöver men att förankringsprocessen ännu inte är färdig. Denna kommun är dock inte en referenskommun till projektet En kommun fri från våld. Utifrån detta kan vi konstatera att det är en stor hjälp för kommuner med en extern part som kan stötta med kunskap och utbildning.

Från kommunernas egna berättelser har vi fått bilden att förankringsarbetet är otroligt svårt och tar tid. Av de fyra kommuner som i uppföljningen uppgav att de hade startat ett våldspreventivt arbete har en arbetet förankrat i kommunstyrelsen, en i både kommunstyrelsen och i förvaltningsledningen samt en i en styrgrupp till projekt mot våld i nära relationer. Den fjärde kommunen uppger att de ännu inte har arbetet helt förankrat bland chefer och beslutsfattare.

De tre kommuner som uppger att de inte har gått vidare med våldspreventivt arbete uppger att skälen är att de inte kommit så långt ännu, att de håller på att förankra arbetet i politiken samt att det inte har varit läge för en större satsning då det finns andra projekt inom skolan. Två av dessa tre uppger dock att de har för avsikt att dra igång ett våldspreventivt arbete. Den ena kommunen uppger att de kommer att använda handboken *Inget att vänta på* (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014) medan den andra uppger att de har för avsikt att dra igång ett arbete med MVP.

Handboken *Inget att vänta på* (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014) togs fram i syfte att vara ett stöd i att utveckla ett våldspreventivt arbete utifrån en socioekologisk modell. Fyra av de sju kommunerna i myndighetens uppföljande enkät uppger att de använder handboken i sitt våldsförebyggande arbete. I juni 2015 hade även arbete utifrån *Inget att vänta på* dragit igång i stadsområde Väster i Malmö.⁹ Malmö avser även att sprida och arbeta med handboken i andra stadsområden, men efterfrågar ett nationellt metodunderstöd för att kunna göra detta med större framgång.

Vår bedömning är att vi genom de insatser som genomfördes under hösten 2014 och våren 2015 kom närmare målet att stimulera ett antal kommuner och organisationer inom det civila samhället att använda sig av något eller några av de preventionsprogram som finns inom det våldspreventiva området och anpassa dessa till lokala förhållanden. Vi kan se att fler kommuner än vid starten i oktober har börjat arbeta med ett våldspreventivt program samt att ytterligare några planerar att påbörja ett sådant arbete. Vi kan dock samtidigt konstatera att det är lång väg kvar att gå och att flera kommuner pekar på behovet av stöd från en extern part för att bli mer framgångsrika i sitt arbete.

⁹ Malmö var inte en av de kommunerna som MUCF jobbat mot utifrån startkonferensen den 8 oktober. Däremot samarrangerade MUCF ett frukostseminarium med Malmö stad kring handboken i april 2015. Efter detta blev myndigheten informerad om att arbete startat.

Tankar framåt

Som nämndes i inledningen till denna slutrapport tycker vi att utformningen av detta uppdrag på ett väldigt bra sätt bidrar till att kunskap implementeras i den kommunala strukturen och på det sättet bidrar till en långsiktig förändring mot delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. En erfarenhet av arbetet med uppdraget är dock att det krävs ett omfattande förankringsarbete i kommunerna för att genomföra insatser som kan leda till varaktig förändring, vilket innebär att de i sin tur har behov av ett långsiktigt stöd. Väldigt mycket har genomförts inom ramen för detta uppdrag och nu när uppdraget förlängts finns stora möjligheter att erbjuda ett mer långsiktigt stöd till kommuner som vill utveckla sitt våldspreventiva arbete med unga.

Även om den uppföljning som vi gjorde, bland de kommuner som deltog i startkonferensen den 8 oktober, inte är fullständig då endast sju av 13 besvarade enkäten kan vi ändå se ett mönster. De som kommit igång med ett arbete kring ett våldspreventivt program är de kommuner som haft stöd av MFJ genom deras projekt En kommun fri från våld. Det säger oss att ha ett externt kunskapsstöd gör en skillnad.

Att det finns drivna ideella organisationer kan vi dock inte se som den enda lösningen. Även om MFJ är en viktig och etablerad organisation med stor kunskap är deras arbete beroende av projektmedel och vi vet från tidigare utredningar att det behövs kompletterande insatser för att långsiktigheten ska garanteras och en bestående förändring i kommunerna ska kunna ske. Det behövs en struktur för att kunskapen och stödet ska nå fler kommuner och stötta detta långsiktiga förändringsarbete. Statliga myndigheter på nationell och regional nivå kan vara en bra grund att bygga en sådan struktur på.

Representanter från kommunerna som vi har haft samarbete med under dessa månader uttrycker att de har behov av följande stöd för att kunna utveckla ett lokalt arbete:

- **Fortsatt utbildning kring våld, genus och prevention samt handledning**

Under startkonferensen samt i den uppföljande enkäten och i slutrapporterna från de tre organisationer som arbetade vidare under våren 2015 lyftes behovet av fortsatt kunskapsstöd till kommunerna för att de ska kunna utveckla ett sammanhållet våldspreventivt arbete. Kommunerna som vi haft samarbete med upplevde att de vid sidan av kontinuerlig fortbildning har behov av externt kunskapsstöd, till exempel utbildning i de program som har visat på goda resultat. Kunskapsbrist, inte minst bland chefer, framkom även i flera kommuner som en utmaning för att etablera ett långsiktigt och sammanhållet våldspreventivt arbete. Även handledning till de som arbetar strategiskt med frågan i kommunen samt till de som arbetar i skolan lyftes som ett behov.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor skulle här kunna fortsätta det arbete som startades under hösten 2014 med att i form av konferenser och seminarier ge kommuner fortsatt kunskap. Ett samarbete med intresserade länsstyrelser kring *Inget att vänta på* skulle även kunna initieras då flera hört av sig med förfrågningar om föreläsningar för kommuner i deras nätverk. Seminarier, i samverkan med andra myndigheter och organisationer som exempelvis Skolverket och SKL, riktade till

särskilda målgrupper inom kommunen skulle också kunna arrangeras för att fokusera på olika kunskapsfält som vissa grupper behöver särskild kunskap kring.

- **Metodutveckling och utveckling av mätverktyg**

Certifiering i program, stöd i att anpassa program och insatser till svenska förhållanden samt stöd för att utveckla och genomföra effektmätningar är andra behov som kommunerna lyft.

Här skulle MUCF i samarbete med MFJ, som redan har påbörjat mycket arbete, kunna stötta kommunerna med att ta fram mätinstrument, sprida dessa samt anpassa och sprida program som bedöms fungera.

- **Stöd i det lokala förankringsarbetet**

Representanter från kommuner har på såväl startkonferensen som i uppföljningen lyft att förankringsarbetet är en stor utmaning som de behövde stöd i. Två av de kommuner som i uppföljningen sa att de hade påbörjat ett våldspreventivt arbete hade arbetet förankrat i kommunstyrelsen. Nu har det gått för kort tid för att vi ska kunna säga något om vad detta betyder jämfört med de andra kommunernas arbete men vi kan konstatera att det speglar utmaningen. Denna utmaning framgår också väldigt tydligt i Borås och Botkyrkas slutrapporter.

Ett våldsförebyggande arbete som skapar verklig förändring kräver att frågan är förankrad i flera förvaltningar samt i civilsamhället. En av de svarande kommunerna uppgav att deras arbete var förankrat i förvaltningsledningen utöver kommunstyrelsen. Ett förvaltningsövergripande samarbete är nödvändigt för att ett sammanhållet våldspreventivt arbete ska kunna utvecklas i en kommun och detta tar tid att få till och upplevdes av flera som en stor utmaning. Kontinuerlig fortbildning och bred förankring av kunskapen innebär att flera personer på olika nivåer i kommunen behöver få kunskap om våld, genus och våldsprevention.

Av den bild av fem kommuners startläge som skapades utifrån de intervjuer som gjordes efter startkonferensen, och som presenteras i avsnittet Att initiera ett våldspreventivt arbete med genusperspektiv, framgår att initiativtagarens befattning och plats i den kommunala organisationen spelar roll för möjligheterna att förankra och få till stånd ett pilotprojekt. Beroende på var initiativet startar (centralt med närhet till beslutsmandat alternativt verksamhetsnära med större distans till beslutsmandat) möter initiativtagaren olika utmaningar. Utifrån Botkyrkas och Borås arbete under våren 2015 framgår hur viktigt det är att lägga tid på förankringsarbetet. Att få politiska beslut på det arbete som ska utvecklas samt att arbeta för att skapa en tvärspektoriell struktur för utvecklingsarbetet.

I detta arbete skulle MUCF kunna erbjuda stöd genom att rikta in sig på att inspirera och stötta särskilda funktioner inom kommunen. Här kan handboken Inget att vänta på vara en kraftfull hjälp då den presenterar en struktur för hur ett dylikt arbete kan organiseras.

Utöver dessa punkter ser myndigheten ett behov av att en samordnande part skapar kontinuerliga tillfällen för erfarenhetsutbyte mellan kommuner, dit även lokala aktörer från det civila samhället ingår. Detta skulle kunna vara ett sätt att få till en form av handledning, vilket representanter från kommuner har efterfrågat. Borås, Botkyrka och MFJ får många förfrågningar om att dela med sig av sina erfarenheter. Fler än vad de kan tillmötesgå. Dessa aktörer kan på många sätt ses som spjutspetsar i det metodutvecklande arbetet i Sverige kring våldsprevention med genusperspektiv utifrån en ekologisk modell. Ett arbete som det finns ett stort intresse för. Här ser vi en stor poäng om en nationell part kunde följa, dokumentera och sprida deras erfarenheter till fler, gärna i samarbete med en regional part som till exempel länsstyrelserna.

Vår uppfattning är att MUCF skulle kunna utgöra en viktig del i utvecklingen av ett nationellt arbete för att stötta kommunernas utveckling av våldsprevention med genusperspektiv utifrån en ekologisk modell. Vi tror dock att ett sådant arbete skulle organiseras bäst i form av samverkan mellan flera myndigheter och med SKL där MUCF:s bidrag skulle vara det breda förebyggande perspektivet.

Referenser

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2014). *Inget att vänta på. Handbok för våldsförebyggande arbete med barn och unga*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2015). *Unga, maskulinitet och våld. Slutrapportering av uppdrag om attityder till maskulinitet och jämställdhet*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Regeringsbeslut (2007). *Uppdrag till Ungdomsstyrelsen att genomföra utbildningar om insatser som kan förebygga mäns våld mot flickor och unga kvinnor, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, 2007-07-19, IJ2007/2250/UNG*.

Regeringsbeslut (2008). *Uppdrag till Ungdomsstyrelsen om insatser för att öka kunskapen och medvetenheten om sexuell exploatering av barn och ungdomar, 2008-09-11, IJ2008/1824/UF*.

Regeringsbeslut (2010a). *Uppdrag till Ungdomsstyrelsen om insatser för att förebygga och förhindra att unga blir gifta mot sin vilja, 2010-04-22, IJ2010/750/UF*.

Regeringsbeslut (2010b). *Regleringsbrev för budgetåret 2011 avseende Ungdomsstyrelsen. 6. Insatser för att förebygga och motverka sexuell exploatering bland unga och 7. Insatser inom ramen för handlingsplanen för att förebygga och förhindra att unga blir gifta mot sin vilja, 2010-12-16, IJ2009/1644/UF m.fl.*

Regeringsbeslut (2011). *Uppdrag att ta fram kunskapsstöd som är inriktat på attityder och värderingar kring jämställdhet, maskulinitet och våld, 2011-03-31, U2011/2232/UC*.

Regeringsbeslut (2014a). *Uppdrag att främja goda levnadsvillkor för unga kvinnor och unga män utifrån ett jämställdhetsperspektiv, 2014-04-16, U2014/3013/UC*.

Regeringsbeslut (2014b). *Uppdrag om jämställdhet, 2014-07-24, U2014-/4531/UC*.

Sveriges Kvinno- och Tjejjourers riksförbund (2014). *Bygg bra före. En undersökning av kommunernas förebyggande arbete mot mäns våld mot kvinnor*. Sveriges Kvinno- och Tjejjourers riksförbund.

Ungdomsstyrelsen (2013a). *Unga och våld*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2013b). *Före han slår*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2013c). *Låt 101 blommor blomma*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Bilaga 1: Regeringsuppdraget

Regeringsbeslut

II:1

2014-07-24

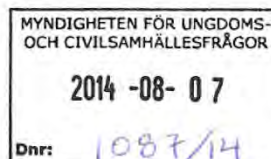
U2014/4531/UC

Utbildningsdepartementet

Myndigheten för ungdoms- och
civilsamhällesfrågor

Box 17801

118 94 Stockholm

Uppdrag om jämställdhet

Regeringens beslut

Regeringen ger Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, i uppdrag att genomföra en jämställdhetssatsning riktad till pojkar och unga män i syfte att förebygga våld och sexistiskt beteende.

MUCF ska stimulera ett antal kommuner och organisationer inom det civila samhället att i pilotprojekt använda sig av något eller några av de preventionsprogram som visat goda resultat inom området, sedan dessa anpassats till lokala förhållanden.

MUCF ska följa, dokumentera och sprida erfarenheterna av våldspreventivt arbete, dels genom pilotprojekten, dels från verksamheter som pågår vid sidan av detta uppdrag. MUCF ska vidare ta fram konkreta verktyg och modeller för hur kommuner och aktörer inom det civila samhället kan arbeta med förebyggande våldsprevention ur ett genusperspektiv.

MUCF ska senast den 31 augusti 2015 rapportera uppdraget till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet.) I rapporten ska bl.a. pilotverksamheterna redovisas, liksom erfarenheterna från dem och andra relevanta våldspreventiva verksamheter. Redovisningen ska också innehålla de aktiviteter som vidtagits för att sprida dessa erfarenheter. MUCF ska även försöka bedöma effekterna av satsningen. Rapporten ska innehålla en ekonomisk redovisning.

För uppdragets genomförande får MUCF disponera högst 2 000 000 kronor under 2014. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 13, anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder, anslagspost 11.

Postadress
103 33 Stockholm

Telefonväxel
08-405 10 00

E-post: u.registrator@regeringskansliet.se

Besöksadress
Drottninggatan 16

Telefax
08-21 68 13

Bakgrund

Det övergripande målet för regeringens jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Ett av delmålen är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. För att uppnå detta finns behov av förebyggande insatser som riktas direkt till pojkar och unga män. Dessutom behöver personer som arbetar med ungdomar ha kunskaper om arbetssätt och metoder som kan förebygga unga mäns våld och sexistiska beteende.

MUCF har tidigare haft flera uppdrag inom området våld och unga. Det har bland annat handlat om att utveckla metoder för att förebygga unga mäns våld, inklusive hatbrott, både på internet och i övriga samhället och om att utveckla stödet till unga våldsoffer och förövare. MUCF har konstaterat att våld i ungas nära relationer behöver uppmärksammas och utforskas mer så att hjälp och stöd kan erbjudas på bästa sätt.

Grupptillhörighet är särskilt betydelsefullt för pojkar och unga män under ungdomsperioden och pojkar och unga män kan i gruppsammanhang konstruera maskulinitet med mer aggressiva och sexistiska inslag. Av MUCF:s tematiska analys FOKUS 13 – Unga och jämställdhet framgår att grupptillhörighet har stor betydelse för pojkars och unga mäns benägenhet att ta till våld eller utöva sexistiskt beteende.

Våld mot någon inför gruppen kan användas för att uppnå status, eller så kan lojaliteten till en grupp kräva våldsamt agerande. Homofobi och sexistiska och nedvärderande attityder och beteenden mot kvinnor är ett vanligt inslag i grupper av pojkar och unga män som utövar våld. Hotet om att själv bli utsatt om man inte delar den syn på eller lever upp till de krav på maskulinitet som gruppen ställer har en starkt disciplinerande effekt. Det finns pojkar och unga män som inte vågar avvika från gruppens normer eller ställa sig utanför gruppen.

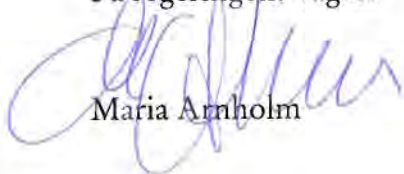
Detta tyder på att gruppen kan vara särskilt viktig som ingång i våldsförebyggande arbete bland pojkar och unga män. Som ett led i arbetet med att nå det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kroppslig integritet ska upprätthållas är det därför viktigt att arbeta med grupper av pojkar och unga män och med utgångspunkt i gruppens betydelse för maskulinitetskonstruktioner. Det finns våldpreventionsprogram i USA för målgrupperna pojkar och unga män som har visat sig vara effektiva och det finns även erfarenheter av sådana program i svenska kommuner.

För att kunna förebygga våld är det också avgörande att vuxna personer i flickors och unga kvinnors respektive pojkars och unga mäns närhet inte tolererar kränkande beteenden. Att som vuxen inte hindra eller stoppa

kränkande beteenden bidrar till att legitimera skapandet av en heteronormativ, dominant och sexistisk maskulinitet.

Mot denna bakgrund anser regeringen att ett uppdrag ska ges till MUCF att initiera, följa och dokumentera genomförandet av våldspreventionsprogram i pilotkommuner, liksom att följa, dokumentera och sprida erfarenheterna av annat våldspreventivt arbete.

På regeringens vägnar

Maria Arnholm

Louise Edgren

Kopia till

Statsrådsberedningen/REV
Justitiedepartementet/KRIM
Finansdepartementet/BA
Socialdepartementet/FS, FST
Utbildningsdepartementet/JÄM
Kammarkollegiet
Barnombudsmannen
Sveriges Kommuner och Landsting

Bilaga 2: Kartläggning av utgångsläget för att testa preventionsprogram i fem kommuner

Författat av Klas Hyllander

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har ett regeringsuppdrag som ska stimulera ett antal kommuner att i så kallade pilotprojekt eller pilotverksamhet använda sig av något av de preventionsprogram¹⁰ som visat goda resultat på att förebygga våld och sexistiskt beteende bland killar och unga män. MUCF ska, enligt uppdraget, följa och dokumentera erfarenheterna av våldspreventivt arbete i ett antal kommuner, dels genom pilotprojekten och pilotverksamheterna, dels genom andra relevanta våldspreventiva verksamheter.

Detta dokument innehåller en övergripande kartläggning och dokumentation av utgångsläget i fem kommuner avseende pilotprojekt¹¹ i enlighet med skrivningarna i regeringsuppdraget. De fem kommunerna är Ronneby, Sollentuna, Gävle, Borås och Botkyrka.

Kartläggningen har genomförts med hjälp av telefonintervjuer. Intervjuerna genomfördes i december 2014 med tjänstepersoner involverade i arbetet med att starta pilotprojekt inom respektive kommun.

Intervjuerna kartlägger status, planer och idéer för ett pilotprojekt samt aktiviteter och erfarenheter så här långt. I intervjuerna ställdes även frågor om annan relevant våldspreventiv verksamhet som redan bedrivs i kommunerna. Intervjuerna kompletterar den dokumentation som gjordes i samband med startkonferensen för intresserade kommuner som MUCF arrangerade i Stockholm 8 oktober 2014.

Intervjuerna var tänkta att genomföras i linje med de olika stegen i handboken *Inget att vänta på*, framtagen av organisationerna MFJ och Unizon (tidigare Sveriges Kvinno- och Tjejjourers Riksförbund) samt MUCF 2014. Handboken beskriver en stegvis process för att utveckla och implementera våldspreventiva insatser. Arbetet med pilotprojekten i kommunerna visade sig dock inte ha nått den detaljnivå som handboken tar upp varför endast övergripande frågor visade sig relevanta vid intervjutillfället.

Det preventionsprogram som har rönt störst intresse är Mentors in violence prevention, MVP. Det är också det program som MUCF, MFJ och Unizon har valt att särskilt lyfta och fokusera på.¹² Programmet bygger på en rad grupplektioner eller -pass. Flera av de intervjuade kommunerna har också tagit stort intryck av det system för våldsprevention som utvecklats i Sioux City, Iowa, USA, och som presenterats vid ett antal tillfällen vid seminarier och konferenser arrangerade av MUCF och olika partner. Systemet innefattar programmet MVP i högstadie- eller gymnasieskolor men också flera andra aktörer, metoder och insatser. Detta system refereras till i det följande som Sioux City-modellen.

¹⁰ Här avses genomgående så kallat primärpreventiva universella insatser, det vill säga proaktiva insatser som riktar sig till alla i ett sammanhang. Eller annorlunda uttryckt: breda och tidiga insatser. Detta till skillnad mot insatser som sätts in akut eller reaktivt till de personer som är direkt inblandade i en våldshändelse, eller till de som uppfattas som en riskgrupp.

¹¹ I detta dokument kommer från och med nu termen *pilotprojekt* att användas genomgående för aktiviteter som avser att pröva ett preventionsprogram, detta oavsett om aktiviteterna är organiserade i formen av ett projekt eller en verksamhet i kommunen i fråga.

¹² Orsaken till att våra tre organisationer valt just detta kommer för MUCF:s del ur den tidigare utredningen från MUCF *Unga och våld* (Ungdomsstyrelsen 2013a) samt rapporten *Före han slår* (Ungdomsstyrelsen 2013b) där MVP identifierades som ett av de program som var effektutvärderat och som var universellt våldsförebyggande med ett genusperspektiv. Män för jämställdhet har även valt att satsa på det aktuella programmet i organisationens utvecklingsprojekt *Frihet från våld*, som nu är avslutat.

Sammanfattning

I alla fem kommunerna pågår arbete för att starta ett pilotprojekt baserat på MVP. De har dock hållit på olika länge och kommit olika långt i förarbetet.

Botkyrka och Borås har kommit längst och planerar att påbörja genomförandet av MVP-programmet under hösten 2015.

Kontakt med MUCF och/eller MFJ:s arbete med MVP-programmet och med våldsprevention i allmänhet anges som ingång till arbetet.

Initiativtagarens befattning och plats i den kommunala organisationen tycks spela roll för möjligheterna att förankra och få till stånd ett pilotprojekt. Beroende på var initiativet startar (centralt med närhet till beslutsmandat alternativt verksamhetsnära men större distans till beslutsmandat) möter initiativtagaren olika utmaningar. Pilotprojekten innebär en samverkan över förvaltningsgränser och in i skolverksamheten, vilket verkar vara en ovanlig form av kommunal samverkan, åtminstone för att skapa en ny praktik i en enskild verksamhet. Sakkunskap och perspektiv från olika kunskapsområden som finns representerade på olika platser i kommunorganisationen behöver samverka inom ramen för en till stora delar autonom skolverksamhet. Detta tycks utmana kommunal organisationskultur.

I de fem kommunerna är det framför allt personal inom kommunledningsförvaltningen eller socialförvaltningen med framför allt socionomutbildning som är drivande i arbetet. Folkhälsosamordnare med folkhälsovetarbakgrund är också representerade i arbetet

Processen för att förankra och skapa utrymme för ett pilotprojekt i form av mandat, tid, plats etcetera tar väsentlig tid. Insikten om möjligheterna med preventionsprogram mot våld verkar i allmänhet vara låg i kommunorganisationerna i utgångsläget. Det positiva är att kunskapen om MVP och Sioux City-projektet tycks mötas av ett positivt intresse.

Andra utmaningar är att kommunerna är beroende av externt kunskapsstöd på en rad områden, till exempel för att få utbildning och certifiering i programmen och insatserna som de tänker använda sig av i pilotprojekten, för få hjälp med lokal anpassning, för att genomföra mätningar av effekt med mera. Upparbetade strukturer och resurser för de aktuella preventionsprogrammen finns ännu inte i Sverige utan kommunerna måste tillsvidare luta sig emot framför allt ett utvecklingsarbete som pågår hos MFJ. Finansiering av utvecklingsarbetet är ytterligare en utmaning.

Annan relevant våldspreventiv verksamhet i linje med det aktuella regeringsuppdraget bedrivs enbart sporadiskt. En systematiserad eller strukturerad våldspreventiv verksamhet med unga saknas i stort i samtliga fem kommuner.

Ronneby

Uppgiftslämnare

**Sofie Ceder, folkhälsosamordnare,
kommunledningsförvaltningen.**

Sammanfattning av nuläget:

- ett förarbete med målet att få till stånd ett pilotprojekt pågår på tjänstepersonnivå (förankring, utveckling av förslag till pilotprojekt, undersökning av finansieringsmöjligheter)
- inget pilotprojekt är startat vid intervjutillfället
- inget formellt beslut är ännu taget om att starta pilotprojekt
- annan relevant våldspreventiv verksamhet i linje med det aktuella regeringsuppdraget bedrivs enbart sporadiskt. En systematiserad eller strukturerad våldspreventiv verksamhet med unga saknas i stort.

Pilotprojektet

Nuläge och ingång till initiativet

Vid intervjutillfället hade ännu inget pilotprojekt påbörjats i Ronneby. Inte heller fanns något formellt beslut om att genomföra ett pilotprojekt. Ett intresse för att starta ett pilotprojekt fanns etablerat på tjänstepersonsnivå på kommunledningsförvaltningen respektive på socialförvaltningen. Detta uppstod under MUCF:s startkonferens 8 oktober 2014 för intresserade kommuner. Ronneby hade tidigare inte tagit del av rapporter eller tidigare konferenser som MUCF har arrangerat på temat.

Vem driver arbetet?

Drivande i arbetet är Sofie Ceder, folkhälsosamordnare vid kommunledningsförvaltningen, samt Veronika Jönsson, sektionschef för enheten råd och stöd – familj på socialförvaltningen.

Planer och idéer för pilotprojekt

I utgångsläget är idén att pilotprojektet ska implementera programmet MVP i en skola över en period på tre till fyra år. Samtidigt ska pilotprojektet utveckla ett koncept för hur arbetet med programmet skulle kunna byggas upp, spridas och förvaltas. Skolan är tänkt att vara den centrala arenan för insatser för våldsprevention. Tanken är dock inte att begränsa sig till våld som sker i skolan utan förhoppningen är att insatserna i skolan också ska förebygga våld i nära relationer liksom våld i offentlig miljö.

I planerna ingår också att göra en kartläggning av våld i Ronneby, inte minst för att kunna motivera investeringar i våldspreventiva insatser. Det finns redan en del material och källor att utgå från, exempelvis i statistiken från polisen och det lokala brottsförebyggande rådet, från trygghetsundersökningar samt i lokal uppföljning av ungdomspolitiken, Lupp. En idé som folkhälsosamordnaren också överväger för att kartlägga våld är att starta fokusgrupper med ungdomar.

Vad har gjorts?

Folkhälsosamordnaren har gett politiker och verksamhetschefer övergripande information om de kunskapsperspektiv och idéer som MUCF och MFJ presenterade vid startkonferensen. Vidare har endialog med en skola i kommunen inletts med syftet att sondera om det finns intresse och förutsättningar för att medverka i ett eventuellt pilotprojekt. Avgörande är att skapa delaktighet och intresse; finns inte det faller möjligheterna att gå vidare. Dialogen med skolan avser att undersöka behovet av att förebygga våld i skolan och att kunna möta ett behov som skolan själv identifierat.

Som en del i förarbetet har MFJ bjudits in att hålla en utbildning i december, bland annat för skolpersonal på skolan ifråga. Efter utbildningstillfället kommer folkhälsosamordnaren att samla ett antal av deltagarna för att vidareutveckla ett förslag till pilotprojekt. I februari kommer ett andra utbildningstillfälle med MFJ att anordnas, nu med en större grupp bestående av exempelvis fler rektorer och chefer för fritidsgårdar. I samband med detta tillfälle hoppas folkhälsosamordnaren kunna presentera ett förslag till pilotprojekt. Hur utbildningstillfällena mottas är avgörande för om det blir möjligt att gå vidare eller inte.

Vad sker nu?

Efter startkonferensen påbörjades ett förarbete med målet att få till stånd ett pilotprojekt. Förarbetet omfattar utveckling av ett förslag till pilotprojekt samt ett tidigt sonderings- och förankringsarbete för att ta reda på om förutsättningar för att starta ett pilotprojekt finns.

Möjligheter och utmaningar

Folkhälsosamordnaren ser goda möjligheter att förankra ett pilotprojekt politiskt i kommunen. Det finns en handlingsplan mot våld i nära relationer tagen i kommunen som man kan bygga vidare på. Vidare är våldsprevention ett fokusområde i det samverkansavtal mellan kommunen och polisen som ska tecknas i februari 2015.

Handboken *Inget att vänta på* (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014) ses som ett potentiellt viktigt hjälpmedel i arbetet framöver. Flera av modellerna och arbetssätten som beskrivs känns igen om man har bakgrund inom folkhälsovetenskap, menar uppgiftslämnaren. Dock har hon inte sett ett liknande upplägg tillämpat på just våldsprevention tidigare. För henne var detta inspirerande.

En utmaning är att få till finansiering för pilotprojektet. Ronneby saknar en social investeringsfond. En viss förhoppning sätts till de rykten som folkhälsosamordnaren tagit del av om att Socialstyrelsen kommer att fördela medel till kommuner för just tidig våldsprevention. Generellt bedöms det som en risk att bygga aktiviteterna på tillfällig finansiering.

Ytterligare en utmaning är att få in insatser i stil med programmet MVP i skolans verksamhet och organisation. Skolan upplever sig som regel överbelastad med arbetsuppgifter redan i utgångsläget. Avgörande är alltså att insatserna inte innebär för stor börda för skolpersonalen och också att insatserna ger resultat och gynnar såväl skolmiljön som skolarbetet som sådant. Upplever inte skolan fördelar är risken så klart att skolan inte vill medverka, och då faller hela idén.

Annan relevant våldspreventiv verksamhet

Uppgiftslämnaren anger att hon saknar helhetsbilden i den här frågan, hon kan därför inte svara uttömmande på frågan. Hennes bild är dock som följer.

En del högstadieskolor i Ronneby bedriver så kallad tjej- och killgruppsverksamhet som tar upp frågor relaterade till genus och jämställdhet. Det saknas dock övergripande beslut om att sådan verksamhet ska bedrivas. Därmed är metod och innehåll i stort sett upp till varje skola och lärare som leder sådan verksamhet. I vilken grad tjej- och killgruppsverksamheten lyfter frågan om våld är oklart.

Utöver detta förekommer temadagar på skolorna som tar upp frågor om våld. Uppgiftslämnaren är själv tveksam om dessa kan räknas till sådan verksamhet som efterfrågas här.

Skolan och polisen arbetar tillsammans med utbildningsinsatser kring så kallade digitala kränkningar. Detta samarbete finns i ett liggande samverkansavtal mellan skolan och polisen. Det bygger på att ge information till elever, lärare och föräldrar och syftar till att höja medvetenheten om problemet. I informationen som ges på de utbildningstillfällena lyfts även vad man som ung kan göra om man blir utsatt för en digital kränkning.

I Ronneby kommun finns ett väl utvecklat arbete på temat våld i nära relationer. Verksamheten går under namnet Sesam. Kommunen har ett skyddat boende för utsatta, och erbjuder program som riktar sig såväl till förövare som till barn som bevittnat våld i nära relationer. Sesam utbildar alla förvaltningar i kommunen i frågor om våld i nära relationer, exempelvis vad våld i nära relationer är, hur man kan upptäcka det, orsaker med mera. Målet är att alla förvaltningar ska ha kunskap om våld i nära relationer. Detta bygger en bas, men det saknas kopplingar till andra våldsformer, och inslaget av prevention är litet, enligt uppgiftslämnarens bild.

Sesam och socialtjänsten genomför också insatser till gymnasieskolan, till största delen bestående av grundläggande information om våld i nära relationer. Det sker årligen, och bygger på filmvisning, föreläsning och diskussioner.

Sollentuna

Uppgiftslämnare

**Charlotta Brattberg, kvinnofridssamordnare,
socialkontorets avdelning barn och unga.**

Sammanfattning av nuläget:

- ett förarbete med målet att få till stånd ett pilotprojekt pågår på tjänstepersonnivå – arbetet har pågått i ett drygt år och har mött positivt intresse men också hinder inom kommunorganisationen
- inget pilotprojekt är startat
- inget formellt beslut är taget om att starta pilotprojekt
- annan relevant våldspreventiv verksamhet i linje med det aktuella regeringsuppdraget bedrivs enbart sporadiskt. En systematiserad eller strukturerad våldspreventiv verksamhet med unga saknas i stort.

Pilotprojektet

Nuläge och ingång till initiativet

Vid intervjutillfället hade ännu inget pilotprojekt påbörjats i Sollentuna. Inte heller fanns något formellt beslut om att genomföra ett pilotprojekt. Ett intresse för att starta ett pilotprojekt fanns dock bland tjänstepersoner på Socialkontoret. En informell grupp bestående av tjänstepersoner från flera olika kommunala verksamheter hade bildats för att försöka hitta nya vägar för att få till stånd ett pilotprojekt.

Intresset för ett pilotprojekt uppstod redan under 2013 i samband med att tjänstepersoner från kommunen deltog i konferensen *Stoppa unga mäns våld – en ledarskapsfråga*. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor var en av arrangörerna för konferensen. Under konferensen presenterades kunskap om våldsförebyggande insatser med ett genusperspektiv. Konferensen ledde till att ett förarbete med målet att få till stånd ett pilotprojekt i en gymnasieskola inleddes i kommunen. Detta arbete möttes inledningsvis av positivt intresse men stötte så småningom på hinder (mer om detta följer). Vid intervjutillfället i december pågick förnyade försök att hitta andra vägar för att åstadkomma ett pilotprojekt. Detta arbete var då förankrat hos chefen för avdelningen barn och unga inom socialkontoret.

Vem driver arbetet?

Drivande i arbetet är Charlotta Brattberg, kvinnofridssamordnare på socialkontoret. Strax före intervjutillfället i december bildades en arbetsgrupp omkring Charlotta för att få till stånd ett pilotprojekt. I denna grupp ingick förutom Charlotta även preventionssamordaren i ANTD-frågor, också vid socialkontoret, kommunens samordnande skolsköterska samt en representant från ett aktivitetshus för ungdomar.

Planer och idéer för pilotprojekt

Ett eventuellt pilotprojekt i Sollentuna hade vid intervjutillfället inte konkretiserats mer än att det finns ett intresse för programmet MVP. Kvinnofridssamordnaren har haft svårt att komma in i skolans verksamhet och överväger därför olika alternativa arenor som fritidsgårdarna och ett aktivitetshus för ungdomar. Tanken är vidare att låta pilotprojektet börja i liten skala i ett sammanhang där ett behov är formulerat för att samla erfarenhet och resultat, och att låta verksamheten spridas och växa först då positiva resultat har åstadkommit.

Vad har gjorts?

Efter deltagandet i konferensen *Stoppa unga mäns våld – en ledarskapsfråga* som arrangerades 2013 av MUCF (dåvarande Ungdomsstyrelsen), Unizon (dåvarande Sveriges Kvinno- och Tjejjourers riksförbund) och MFJ, bjöds MFJ in för att hålla ett utbildningstillfälle för en grupp bestående av tjänstepersoner från kommunen och skolan samt personal från kyrkan och polisen. Programmet MVP presenterades, vilket ledde till ytterligare intresse. Därefter hölls ett uppföljningsmöte med kuratorerna på en av gymnasieskolorna i kommunen. Behovet av ett våldsförebyggande arbete med genusperspektiv bekräftades av kuratorerna. De fann MVP intressant och såg det som ett möjligt verktyg för skolan att vidareutveckla sitt arbete med värderingar och attityder med eleverna. Dialogen ledde till att ett förslag till ett förarbete på skolan togs fram, där MFJ skulle engageras för att ge alla på skolan en introduktion till MVP. I det läget kunde MFJ göra denna insats inom ramen för egna befintliga projektmedel från Arvsfonden. Efter ett par veckor återkom dock kuratorerna med beskedet att en högre chef för elevhälsan hade valt att prioritera andra teman utifrån begränsningar i tid. Konsekvensen blev att detta initiativ lades på is.

När initiativet togs upp igen en tid senare hade MFJ inte längre möjlighet att genomföra insatsen kostnadsfritt för skolan. Skolan i sin tur saknade då finansiella medel. Inte heller kommunen kunde enligt uppgift stå för kostnaden.

Ytterligare en tid senare deltog en större grupp tjänstepersoner från kommunen, nu från flera förvaltningar, i konferensen *Hållbara investeringar – Förebygg unga mäns våld 2014*, ännu ett arrangemang på samma tema som MUCF var delarrangör av. Tanken var att göra en större grupp intresserade för temat i kommunen, vilket också lyckades. Charlotta uppfattade att de som deltagit i konferensen inspirerades och denna grupp har fortsatt att träffas även efter konferensen.

Efter konferensen togs temat unga män och våld upp i ett återkommande forum med en så kallad tvärgrupp i kommunen bestående av yrkesverksamma i ungdomsrelaterade frågor. I forumet möts exempelvis personal från socialkontoret, fritidsgårdar, skolskötorskor och skolkuratorer för att gå igenom aktuella frågor, insatser och läget i kommunen. Nu diskuterades var MVP skulle kunna prövas. En idé som växte fram var att söka möjligheter på Satelliten som är ett aktivitetshus för ungdomar i Sollentuna. Chefen för Satelliten var en av deltagarna på konferensen och ser ett tydligt behov av att arbeta just med killar och unga män i frågor om sexism och våld.

Vad sker nu?

En arbetsgrupp, som söker driva på för ett pilotprojekt i Sollentuna, har bildats. Den består av uppgiftslämnaren, det vill säga kvinnofridsamordnaren hos socialtjänsten, samordnande skolsköterska, preventionssamordnaren i ANTD-frågor samt en anställd vid aktivitetshuset Satelliten. En representant från den lokala tjejjouren kommer troligen också att ansluta till gruppen.

Gruppen ska träffa chefen för Satelliten för att diskutera vidare om och hur ett pilotprojekt skulle kunna bedrivas inom ramen för Satellitens verksamhet.

Arbetsgruppen planerar också att bjuda in motsvarande arbetsgrupp i Botkyrka kommun för att få tips utifrån deras erfarenheter av förankring av ett pilotprojekt hos verksamhetschefer, politiker och skolor.

Möjligheter och utmaningar

Det finns en medvetenhet om behovet av att förebygga unga mäns våld ”på golvet” i flera verksamheter i kommunen. Med det menas att det finns en medvetenhet om att unga män står för en hel del av våldet. Personerna ser kopplingen mellan ålder, maskulinitet och våld.

Temat som sådant liksom programmet MVP möts av intresse när de presenteras.

Handboken *Inget att vänta på* (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014) betraktas som ett viktigt verktyg för att skapa en samsyn och röd tråd i arbetsgruppens arbete.

Det är en utmaning att ta sig in på skolan som arena. Pedagogernas och mentorernas tid är hårt prioriterad av skolledningarna till att uppfylla framförallt kunskapsmålen. Detta har fått till följd att arbetsgruppen endast tillåtit att möta personal från elevhälsan. Denna personal är i sin tur hårt reglerad i vad och hur de får arbeta med frågorna.

Arbetsgruppen har upplevt det som svårt att nå, intressera och få gehör i chefsleden i kommunorganisationen. Uppgiftslämnaren har stöd från sin chef men är osäker på hur det ser ut högre upp i linjeorganisationen. Hon är också osäker på i vilken grad det finns en samsyn kring att socialkontoret ska engagera sig i tidig prevention, så kallad primärprevention. Hon överväger om det inte vore bättre att initiativet kom från en mer kommunövergripande funktion eller befattning.

Vidare upplever arbetsgruppen att styrning och uppsatta regler från chefsleden i kommunorganisationen skapar hinder i detta utvecklingsarbete som kräver samverkan över förvaltningsgränser.

En utmaning är vidare att det på flera håll i kommunen saknas insikter om möjligheterna med våldsprevention respektive om våldets könade aspekter.

Brist på finansiering för ett pilotprojekt anges som en utmaning.

Annand relevant våldspreventiv verksamhet

Den lokala ideella tjejjouren tillsammans med socialtjänstens fältassistenter genomför på begäran punktvisa förebyggande insatser på skolorna. De använder då ett föreläsningmaterial som heter Okej6.nu samt materialet Machofabriken.

Ungdomsmottagningen i kommunen arbetar mer aktivt med att försöka öka antalet killar som söker information eller hjälp. Uppgiftslämnaren uppfattar att det finns en uttrycklig genusansats.

I kommunen finns föreningen *Stödcentrum för unga brottsoffer* som tar emot föreningsbidrag från kommunen. Föreningen har varit inne och nosat på området unga män och våld. Inriktningen har varit att medvetandegöra om det så kallade gatuvåldets konsekvenser.

Uppgiftslämnaren uppfattar också att det finns enstaka fritidsgårdar och skolor där enskild personal eller grupper av personal prövar olika sätt att arbeta våldsförebyggande med genusansats.

Gävle

Uppgiftslämnare

Emelie Printz, projektledare för ett kommunövergripande projekt mot våld i nära relationer, HR-avdelningen, kommunledningskontoret

Sammanfattning av nuläget:

- ett förarbete med målet att få till stånd ett pilotprojekt pågår på tjänstepersonsnivå – arbetet startade nyligen
- inget pilotprojekt är startat
- inget formellt beslut är taget om att starta pilotprojekt
- annan relevant våldspreventiv verksamhet i linje med det aktuella regeringsuppdraget bedrivs enbart sporadiskt. En systematiserad eller strukturerad våldspreventiv verksamhet med unga saknas i stort.

Pilotprojektet

Nuläge och ingång till initiativet

Vid intervjutillfället i december hade ännu inget pilotprojekt påbörjats i Gävle. Inte heller fanns något formellt beslut om att genomföra ett sådant. Ett intresse för att starta ett pilotprojekt fanns dock etablerat på tjänstepersonsnivå på kommunledningskontoret. Utvecklingen av insatser för tidig och bred våldsprevention med genusperspektiv (det vill säga i linje med MUCF:s aktuella regeringsuppdrag) passar väl in i annat redan beslutat utvecklingsarbete för bland annat kommunens arbete mot våld i nära relationer i allmänhet. En styrgrupp med flera centrala tjänstepersoner och en projektjänst vid kommunledningskontoret var redan avdelade för detta ändamål när initiativet från MUCF om pilotprojekt eller pilotverksamhet kom. Kommunen hade också haft kontakt med MFJ om att eventuellt ingå i organisationens planerade utvecklingsprojekt på området. Idéerna om ett pilotprojekt inlemmas nu i det pågående utvecklingsarbetet i kommunen.

Vem driver arbetet?

Drivande i arbetet är Emelie Printz på kommunledningskontoret som är projektledare för utvecklingen av kommunens arbete mot våld i nära relationer. Som stöd har hon kommunens jämställdhetsstrateg.

Planer och idéer för pilotprojekt

Arbetet med ett pilotprojekt i Gävle är helt och hållet på idéstadiet. Grundtanken är att programmet MVP ska prövas i en eller två skolor. Uppgiftslämnarens bild är att förankring och konkretisering av de här idéerna kan klaras av under våren 2015 och att beslut om ett pilotprojekt kan fattas till hösten 2015. Hennes bedömning är vidare att pilotprojektet då skulle kunna vara igång till hösten 2016.

Uppgiftslämnaren tänker sig vidare att en bred och tidig våldspreventiv insats baserat på exempelvis programmet MVP i skolan ska ingå i ett större system för hela närsamhället i linje med Sioux City-modellen. Detta skulle då involvera flera aktörer och arenor förutom skolan, till exempel fritidsgårdar och föreningslivet. Emelie Printz bild i dag är att flera aktörer i närsamhället försöker uppmärksamma frågorna om våld men att

det saknas samsyn och koordinering. Konsekvensen blir att effekten av arbetet blir mindre. Vanligast är reaktiva insatser och inte preventiva.

En önskan med den nya strategin skulle vara att samla alla isolerade öar i en gemensam struktur som drar åt samma håll. Det finns redan vissa strukturer för samverkan i kommunen som kan utvecklas vidare. Ett sådant är *Brottsförebyggarna i Gävle, BIG*, som är en samverkan mellan polisen, socialtjänsten, skolan och fritidsverksamheten i kommunen. Brottsförebyggarna i Gävles befintliga och lovande struktur är den så kallade Gävlemodellen som är ett initiativ för att bättre koordinera, strukturera och systematisera arbetet mot mobbning med mera i skolorna. En idé är att integrera MVP-programmet i den strukturen. Verksamheten arbetar med medling och så kallade *bekymringssamtal*. En annan befintlig struktur är ett allmänfrämjande och förebyggande initiativ riktat till gruppen unga i Gävle som bygger på ett samarbete mellan kommunen och idrottsklubben Brynäs IF under namnet *En bra start*. Brynäs IF har vidare ett samarbete med UNICEF, FN:s fond i frågor om skydd och rättigheter för barn.

Vad har gjorts?

Redan före kontakten med MUCF hade ett kommunövergripande arbete, för att se över och utveckla kommunens arbete mot våld i nära relationer, inletts. En kartläggning av läget och omfånget av våld i nära relationer i kommunen har gjorts. Den övergripande bilden är att problemet är allvarligt. Kartläggningen ska tjäna som grund för att ta fram en ny strategi för kommunens verksamhet i frågan.

Styrgruppen för kartläggningen och strategiarbetet består av socialförvaltningschefen, samordnaren för våld i nära relationer inom socialtjänsten samt av kommunens jämställdhets- och hälsostrateger. I och med mötet med de idéer och den kunskap om våldsprevention som tjänstepersoner fått ta del av, först via MFJ och därefter via MUCF, är tanken nu att integrera insatser för bred och tidig våldsprevention med genusperspektiv i den nya strategin. Detta skulle då ske genom just ett pilotprojekt som ska pröva ett program för våldsprevention i en eller ett par skolor. Detta förankras nu i styrgruppen för arbetet.

Uppgiftslämnaren har inte tidigare kännedom om MUCF:s aktiviteter, utbildningar eller publikationer om unga, våld och maskulinitet.

Vad sker nu?

Nu sker ett förankringsarbete av ett pilotprojekt som tar upp tidig våldsprevention i allmänhet i den ovan nämnda styrgruppen. Förankringsarbetet innebär också att involvera och intressera chefen för utbildningsförvaltningen liksom politiska företrädare. Parallellt med detta sker en konkretisering av idéerna för ett pilotprojekt: uppgiftslämnaren avser att kunna presentera en konkret plan för nästa steg när styrgruppen ger klartecken för förslaget på ett övergripande plan.

Vidare undersöker Emelie möjliga vägar för att finansiera ett pilotprojekt.

Möjligheter, utmaningar, hinder

Samarbeten med MUCF och MFJ bedöms vara en väg att komma vidare. Den största utmaningen i nuläget är att förankra nödvändigheten med långsiktiga insatser för bred och tidig våldsprevention hos högre beslutsfattare i kommunen, inklusive politikerna.

Ytterligare en utmaning är finansieringen av utvecklingsarbetet.

Annan relevant våldspreventiv verksamhet

Uppgiftslämnarens bild är att kommunen inte bedriver några särskilda insatser som kan betecknas som bred och tidig våldsprevention (universell primärprevention). Vid arbete mot våld är det mesta som görs reaktivt. Dock är den tidigare nämnda Gävlemodellen mot mobbning i skolorna ett närliggande och besläktat initiativ som också syftar till att vara primärpreventivt.

Borås

Uppgiftslämnare

Lina Lundborg är verksamhetsutvecklare på utvecklingsenheten för kommungemensam individ- och familjeomsorg. I befattningen ingår strategiskt samordningsansvar för området våld i nära relationer.

Sammanfattning av nuläget:

- ett förarbete för att få till stånd ett pilotprojekt är genomfört
- ett treårigt pilotprojekt är definierat på övergripande nivå och en ansökan om finansiering för projektet till kommunens sociala investeringsfond har lämnats in. Beslut i kommunledningen väntas i mars 2015. Pilotprojektet startar dock redan i januari 2015 med en rad förberedande aktiviteter
- annan relevant våldspreventiv verksamhet i linje med det aktuella regeringsuppdraget bedrivs enbart sporadiskt. En systematiserad eller strukturerad våldspreventiv verksamhet med unga saknas i stort.

Pilotprojektet

Nuläge och ingång till initiativet

Vid intervjutillfället i december hade ett förarbete för att få till stånd ett pilotprojekt genomförts. Ett treårigt pilotprojekt var definierat på en övergripande nivå vid utvecklingsenheten för kommungemensam individ- och familjeomsorg. En ansökan om finansiering för projektet var inlämnad till kommunens sociala investeringsfond. Beslut väntades i mars 2015. Pilotprojektet startade dock redan i januari 2015 med en rad förberedande aktiviteter, bland annat med planerings-, förankrings- och utbildningsaktiviteter samt med aktiviteter för att bygga partnerskap med olika aktörer som ska involveras i utvecklingsarbetet. Skulle den sökta finansieringen utebli räknar verksamhetsutvecklaren ändå med att bedriva ett pilotprojekt, dock med lägre intensitet och i mindre skala.

Upptakten till pilotprojektet kommer sig av att en rad medarbetare i kommunen deltog i MUCF:s utbildningar om unga, maskulinitet och våld. Detta medförde att frågan om våldsprevention kom upp på bordet på ett annat sätt än tidigare. Uppgiftslämnaren uppfattar att detta bland annat berodde på att tillräckligt många medarbetare deltagit i utbildningarna.

Uppgiftslämnaren deltog under 2014 i arbetet med kommunens remissvar på Västragötalandsregionens strategi för jämställdhetsintegrering. I detta hade hon uppmärksammat att våldsprevention med killar och unga män i skola och fritidsverksamhet sänkades i strategin då den gick ut på remiss. I den slutliga regionsstrategin togs området med. När den sociala investeringsfonden i Borås kommun kom till under 2014, såg uppgiftslämnaren en möjlighet att ordna finansiering för aktiviteter i linje med den nya strategin. Genom kontakt med MUCF och via myndighetens publikationer om unga och våld fick hon information om programmet MVP samt om system och strukturer i närsamhället för samverkan i våldsprevention. Detta ledde fram till planerna för ett pilotprojekt.

Vem driver arbetet?

Drivande i arbetet i det här skedet är Lina Lundborg, verksamhetsutvecklare, utvecklingsenheten för kommungemensam individ- och familjeomsorg. Avsikten är att tillsätta en särskild projektledare för pilotprojektet när finansieringen är klar.

Vad har gjorts?

Temat våldsprevention med killar och unga män har förankrats i regionens strategi. En övergripande projektplan för ett treårigt pilotprojekt är framtagen. En ansökan om finansiering för pilotprojektet är inlämnad till kommunens sociala investeringsfond. Stadsdelen Norrby har valts till pilotområde och en skola i området har rekryterats som pilotskola. Planer för att involvera flera olika aktörer i pilotprojektet har tagits fram.

Planer och idéer för pilotprojekt

Planerna för pilotprojektet i Borås innefattar att pröva programmet MVP på en pilotskola i Norrby. Enligt den preliminära tidsplanen hoppas verksamhetsutvecklaren kunna starta arbetet med MVP i skolan höstterminen 2015.

Vidare vill verksamhetsutvecklaren redan från start involvera och samverka med andra aktörer som möter eleverna från pilotskolan. Syftet är att under projektet utveckla och pröva ett koordinerat system av våldspreventiva insatser i närsamhället enligt Sioux City-modellen som presenterats på flera konferenser arrangerade av MUCF och andra aktörer på området. Därför har en lång rad aktörer i Norrby bjudits in till en orienterings- och informationsträff, bland annat all personal på pilotskolan, bostadsbolagen i området, idrottsföreningar, fältgruppen, stödcentrum för unga och frivilligjourer.

Planerna är vidare att ingå i ett nära utvecklingsarbete med MFJ kring programmet MVP och Sioux City-modellen, liksom med MUCF inom ramen för det aktuella regeringsuppdraget. Tanken är att utgå ifrån handboken *Inget att vänta på* (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014) som beskriver en stegvis utveckling av våldspreventiva insatser bland unga med ett genusperspektiv. En utbildning i MVP-programmet är planerad till april. Verksamhetsutvecklaren planerar också att undersöka vilka metoder som kan användas för våldsförebyggande arbete med yngre barn.

Pilotprojekt ska pågå under tre till fem år. Ett team som driver utvecklingsarbetet i pilotprojektet är tänkt att bildas med projektledaren samt exempelvis folkhälsosamordnarna i stadsdelen och centralt, representanter från polisen och från det lokala brottsförebyggande rådet.

De extra medel som söks för pilotprojektet är tänkta att användas under utvecklingsarbetet i kommunen. De våldsförebyggande insatserna ska därefter rymmas inom ordinarie tjänster och kostnadsramar.

Tillsammans med länsstyrelsen planeras en regional konferens i maj.

Vad sker nu?

Nu sker vidare planering i detalj av aktiviteterna från mars och framåt.

Möjligheter och utmaningar

Samverkan med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och MFJ ser verksamhetsutvecklaren som en möjlighet men också som en nödvändighet för att kunna förverkliga planerna. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och MFJ har arbetat med frågorna och har utvecklat spetskompetens som kompletterar den kompetens som finns i kommunen. Inte minst behövs externt stöd och resurser för att bli certifierade, få implementera MVP-programmet, få tillgång till MVP-manualerna och få utbildning och handledning till sin personal.

Detta är ett pionjärarbete som behöver få stöd av en myndighet över tid så att fältet kan växa och utvecklas.

Det är en utmaning att finansiera framförallt de externa resurser som behövs samt att skapa förankring, mandat och tid inom ramen för befintliga tjänster och i scheman för att införa dessa nya arbetssätt.

Det kommer också att vara en utmaning att skapa samverkan med andra aktörer i närsamhället eftersom det bara kan byggas på att det finns en egen vilja att medverka och bidra med resurser.

Annan relevant våldspreventiv verksamhet

Uppgiftslämnarens bild är att Borås kommun i dag inte bedriver någon riktad verksamhet mot killar och unga män för att förebygga våld och sexistiskt beteende. Det finns inga övergripande beslut och heller ingen permanentad verksamhet på området med undantag för en särskild verksamhet för personer med intellektuella funktionsnedsättningar (se nedan).

Det finns en del spridda insatser som drivs som enskilda initiativ inom exempelvis fältgruppen och inom fritidssektorn. Till exempel används materialet Machofabriken här och var.

Utifrån skolans likabehandlingsplaner görs mycket men det görs inte på ett koordinerat eller sammanhållet sätt.

Verksamheten *Utväg*, som är en regional myndighetssamverkan mot våld i nära relationer, har tidigare bedrivit en delverksamhet, Skolprojektet, som riktade sig till skolungdomar i förebyggande syfte. Verksamheten är dock starkt begränsad i tid och omfattning.

Vidare har Borås stad implementerat en särskild förebyggande gruppverksamhet som utvecklats av Utväg Södra Älvsborgs systerorganisation, Utväg Skaraborg. Gruppverksamheten heter *Schyssta relationer* och är riktad till personer med intellektuella funktionsnedsättningar som bor i kommunens serviceboenden. Utväg arbetar främst i ledet då våld i nära relationer redan skett, och riktar sig både till förövaren och till de utsatta.

Botkyrka

Uppgiftslämnare

**Mantha Kasagianni, förebyggande socialsekreterare,
förebyggandesektionen, socialförvaltningen**

**Sofia Ågren, områdessekreterare, förebyggandesektionen,
socialförvaltningen**

**Pernilla Vera Jr, chef förebyggandesektionen, socialförvaltningen (ej
intervjuad, uppgifterna är från anföranden).**

Sammanfattning av nuläget:

- ett pilotprojekt är beslutat och påbörjat
- förberedelser pågår för att starta pilotverksamhet i form av MVP-programmet i tre högstadieskolor
- utvecklingsarbete har påbörjats för att ta fram metoder också för arbete med lägre årskurser
- förberedelser pågår för utvidgade våldspreventiva insatser som involverar flera aktörer, arenor och metoder i det kringliggande närsamhället i linje med Sioux City-modellen
- annan relevant våldspreventiv verksamhet i linje med det aktuella regeringsuppdraget bedrivs enbart sporadiskt. En systematiserad eller strukturerad våldspreventiv verksamhet med unga saknas i stort.

Pilotprojektet

Nuläge och ingång till initiativet

Vid intervjutillfället i december hade ett pilotprojekt påbörjats i Botkyrka. Förarbetet började redan 2012. Enligt planeringen ska MVP-programmet prövas i tre utvalda högstadieskolor med start under höstterminen 2015. Pilotprojektet är förankrat i alla led: i kommunstyrelsen, i politiska nämnder, i kommunförvaltningarna samt i de skolor som ska medverka i pilotprojektet. Arbetet sker i stort inom beslutade budgetramar.

Utöver testningen av MVP-programmet i skolorna medverkar flera förvaltningar och andra aktörer i närsamhället i ett tidigt utvecklingsarbete i syfte att bygga koordinerade och strukturerade våldspreventiva insatser på flera arenor i närsamhället i enlighet med Sioux City-modellen. Ett samverkansteam har skapats med representanter från de tre medverkande skolorna, socialförvaltningen, utbildningsförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen, kommunledningsförvaltningen, polisen och räddningstjänsten.

Inom pilotprojektet har ett utvecklingsarbete för att ta fram metoder för att arbeta med lägre årskurser i skolan även påbörjats. Detta begärdes av de medverkande skolorna.

Upptakten till pilotprojektet inleddes under 2012 då socialtjänsten fick flera signaler oberoende av varandra om att det råder ett hårt klimat bland barn och unga i flera områden i kommunen. Det var skol- och fritidsverksamhet men även ungdomar själva som beskrev läget. Skolorna i Botkyrka påtalade att det var alltför lätt att barn och unga tog till våldshandlingar – både verbala och fysiska – i samspel med andra. Detta gjorde att socialtjänsten uppmärksammade behovet av att hitta nya sätt att arbeta med frågan om våld. Bokslutet 2012 för socialtjänsten visade vidare på ett stort antal beslutade ärenden som hade våldsinslag. Cirka 70 procent av ärendena hade inslag av våld.

Sammantaget ledde detta till att förebyggandesektionen inom socialtjänsten började söka efter bra metoder och sätt att arbeta förebyggande mot våld med unga. I detta kom tjänstepersoner i kontakt med MUCF, dåvarande Ungdomsstyrelsen, och uppdraget om unga och våld, vilket ledde vidare till intresset för MVP liksom för det utvidgade våldspreventiva arbetet som görs i Sioux City, Iowa. Tjänstepersoner i kommunen har deltagit i flera av konferenserna om våldsprevention som MUCF har varit med och arrangerat, flera medarbetare har gått MUCF:s utbildning *Unga, maskulinitet och våld*, och tjänstepersoner deltog i en studieresa till Sioux City under 2013.

Vem driver arbetet?

Drivande i arbetet är Pernilla Vera Jr, chef för förebyggande sektionen, socialförvaltningen.

Planer och idéer för pilotprojekt

Pilotprojektet består av att testa MVP-programmet på tre högstadieskolor i områdena Hallunda och Norsborg. Pilotprojektet planerar att genomföra en första omgång av MVP-programmet under höstterminen 2015. Mätningar för att utvärdera effekten av insatserna ska göras före och efter genomförandet.

Flera olika insatser utöver MVP planeras ingå i det utvecklade våldspreventiva arbetet med unga i Botkyrka. Yngre barn och föräldrar ska få särskilda insatser. Fler aktörer än skolan, som möter unga i sin verksamhet, ska bidra med egna insatser. Pilotprojektet avser även att pröva gemensamma mediekampanjer i närmiljön, i första hand genom affischkampanjer i offentlig miljö.

Samverkan med civilsamhällesaktörer i närsamhället, som har kontakt med gruppen unga i områdena, kommer också att sökas inom ramen för pilotprojektet. Detta kan röra sig om större trossamfund och idrottsföreningar i de aktuella områdena.

Den nuvarande planeringshorisonten sträcker sig cirka tre år framåt i tiden. Även om arbetet behandlas som ett pilotprojekt ses inte verksamheten som projekt som kommer att drivas under en begränsad tid utan som nya inslag och metoder i den ordinarie verksamheten. En grundidé är vidare att skolor och andra aktörer – efter en inledande utvecklingsinsats – ska kunna bedriva de våldspreventiva insatserna självständigt med egen personal och egna resurser. Förebyggande sektionen ska i det löpande arbetet fungera som en stödfunktion.

Vad har gjorts?

För att främja att arbetet blir långsiktigt (och inte betraktat som ett projekt) inledde förebyggandesektionen med att förankra de aktuella behoven, idéerna och planerna i kommunorganisationens beslutsstrukturer. Sedan tidigare fanns det ett samarbete mellan socialförvaltningen och utbildningsförvaltningen under namnet *Kraftsamling*. Initiativet lyckades förankras i måldokumentet för verksamheten, vilket även medförde en förankring i respektive politiska nämnd. I första skedet ledde detta till en målformulering i verksamhetens ettårsplan, därefter hoppas förebyggandesektionen få in en motsvarande målformulering i treårsplanen. Arbetet är även förankrat i kommunledningsförvaltningen, och därigenom även med kommunstyrelsen. Lokalt förankrade tjänstepersoner vid förebyggandesektionen planerna – baserat på befintliga goda samarbeten – på tre skolor i områdena Norsborg och Hallunda. Ett team med nyckelpersoner på varje skola har utsetts. Teamen ska ansvara för MVP-programmet på respektive skola.

Utifrån synsättet att våld inte är en renodlad skolfråga utan en gemensam närsamhällesfråga så har ett samverkansteam skapats med representanter från de tre medverkande skolorna, socialförvaltningen, utbildningsförvaltningen, kultur- och fritidsförvaltningen, kommunledningsförvaltningen, polisen och räddningstjänsten. Tanken är att samtliga aktörer på sikt ska bidra med våldspreventiva insatser och metoder som är koordinerade och i linje med varandra. Gemensamt planerar samverkansteamet en mediekampanj enligt förebilder från Sioux City-modellen i de aktuella närområdena. Arbetet med mediekampanjen har satts igång.

Fortbildnings- och utbildningsinsatser om våldsprevention, genus och om MVP-programmet har genomförts med relevant personal.

Vidare har tjänstepersoner vid förebyggandesektionen satt igång ett utvecklingsarbete med våldsprevention också bland barn i yngre åldrar i skolan, detta utifrån att skolorna som är involverade i pilotprojektet framställt en stark önskan om just detta. Detta arbete är ännu i sin linda, men utgångspunkten har varit att få till en röd tråd mellan arbetet med yngre barn och MVP-programmet (som ju eleverna ska möta på högstadiet). Arbetet har startat med samtal med elever om våld respektive genus, och dialog med föräldrarna på samma teman och också inletts. Detta arbete sammanlänkas med ett befintligt program *Alla Barn i Centrum* som redan erbjuds av förebyggandesektionen till föräldrar med barn i skolans lägre årskurser.

Tjänstepersoner vid förebyggandesektionen har också arbetat med att förbereda mätningar av insatsernas effekt. En mätning för att kartlägga utgångsläget (en så kallad nollbas-mätning) innan några insatser sätts in på de medverkande skolorna ska göras under vårterminen 2015. Denna kommer att tjäna som referens för senare effektmätningar.

Vad sker nu?

Under vårterminen 2015 ska mentorer rekryteras och utbildas på de medverkande skolorna, det vill säga de personer som ska leda MVP-pass med eleverna. Under vårterminen ska också förankrings- och utbildningsinsatser till personal på de samverkande skolorna genomföras, samt en struktur och stödfunktion för MVP-programmet byggas upp. Parallellt ska material ur programmet vidareutvecklas och anpassas till den lokala kontexten. Schemaläggning av programpassen ska göras.

Uppgiftslämnaren räknar med att påbörja arbetet med mätningar av utgångsläget i de skolor som MVP ska implementeras i under våren 2015. Nollbas-mätningen ger en referens inför mätningar som görs längre fram under det att MVP genomförs på skolorna.

Höstterminen 2015 planeras MVP-programmet starta på de tre skolorna med speciella temadagar. Under höstterminen ska också den första mediekampanjen genomföras. Mot slutet av höstterminen planeras en andra effektmätning.

Under höstterminen fortsätter också arbetet med att utveckla samverkansstrukturen och kompletterande våldspreventiva insatser.

Möjligheter och utmaningar

Involverade tjänstepersoner ser det som en möjlighet och fördel att MVP-programmet påminner om andra program som har prövats tidigare (scenarier, färdighetsträning etcetera). MVP-programmet uppfattas dock som mer gediget och som vilande på en stabilare teoretisk grund.

Förebilden i form av Sioux City-modellen samt stödet från MUCF skapar viktiga möjligheter.

En utmaning är att klara att bygga ett system som håller över tid trots hög personalomsättning. Vidare är ämnena som arbetet fokuserar på – våld och genus – kontroversiella i många sammanhang, vilket skapar utmaningar i förankringsprocesser med beslutsfattare, föräldrar, skolpersonal och så vidare.

Uppgiftslämnaren ser ett behov av externt stöd för att ta fram manualer och metoder för programmet för yngre åldrar. Likaså kommer externt stöd, för att anpassa det amerikanska materialet från MVP till den lokala kontexten, att behövas.

Uppgiftslämnaren uttrycker vidare ett behov av kompetensstöd när det gäller effektutvärderingar och framtagande av mått för effektutvärderingar.

Annan relevant våldspreventiv verksamhet

Uppgiftslämnarnas bild är att det inte bedrivs ett systematiskt eller strukturerat arbete med killar och unga män i allmänhet för att förebygga våld och sexistiska beteenden i Botkyrka. Vissa insatser i mindre och begränsad skala finns dock. Dessa är då av mer selektiv karaktär.

Ett exempel är en killgruppsverksamhet som bedrivs fortlöpande på en fritidsgård i Norsborg under namnet *Norsborgs änglar*. Verksamheten tar dock inte uttryckligen upp våld eller sexism och bedrivs i mycket liten skala. I övrigt nämner uppgiftslämnarna verksamheten *Stödcentrum för unga brottsoffer*, inom vilken bland annat programmet *ART*, och programmet *Framsteget* används. Det senare är ett program baserat på tre gruppträffar som förebyggandesektionen kan erbjuda fritidsgårdar. Det kan beskrivas som ett allmänfrämjande program som handlar om att sätta konstruktiva mål och att utveckla egna förmågor att göra val, hantera relationer, egna tankar och känslor med mera.

En del av skolorna i Botkyrka använder också program mot mobbning. Det som nämns är programmet *SET*. Ytterligare en metod som omnämns är *Motiverande samtal*. Båda saknar dock genusperspektiv och riktar inte in sig uttryckligen på våldsprevention.

Referenser

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2014). *Inget att vänta på. Handbok för våldsförebyggande arbete med barn och unga*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Ungdomsstyrelsen (2013a). *Unga och våld*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2013b). *Före han slår*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

© Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) 2015

projektledare **Maria Billinger**
grafisk form **Christián Serrano**

distribution **MUCF, Box 17801, 118 94 Stockholm**
webbplats **www.mucf.se**
tfn **08-566 219 00**

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor

Vi tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets förutsättningar. Vi ger stöd till föreningsliv, kommuner och internationellt samarbete.

mucf | Myndigheten för ungdoms-
.se | och civilsamhällsfrågor